

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 8/2'2015

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних наук

Постанова президії ВАК України від 06 жовтня 2010 р. № 1-05/6. Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 4384 від 18 липня 2000 р.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Академією муніципального управління та Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Національної академії внутрішніх справ України (Протокол №11 від 2 липня 2015 року) та Вченою Радою Академії Муніципального Управління (Протокол №35 від 15 вересня 2015 року). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції. Відповідальність

за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 16.09.2015

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Суб'єкт
видавничої
справи

© "Аналітик", 2015

© "Економіка. Фінанси. Право", 2015

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес
центр"

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління Аудиторської фірми "Аналітик", Заслужений юрист України

Керівник редакційної колегії з економічних наук:

Даций Олександр Іванович, д.е.н., професор, директор Науково-навчального інституту регіонального управління та місцевого самоврядування, завідувач кафедри економіки підприємства Академії муніципального управління, Заслужений працівник освіти України

Заступник керівника редакційної колегії з економічних наук:

Невелєв Олександр Мішійлович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Академії муніципального управління

Члени редакційної колегії з економічних наук:

Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Іванюта Василь Фалимонович, д.е.н., доцент, професор кафедри бізнес-адміністрування та зовнішньоекономічної діяльності Полтавського університету економіки і торгівлі

Клименюк Микола Миколайович, д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту Академії муніципального управління

Кондрашихін Андрій Борисович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри державних та місцевих фінансів Академії муніципального управління

Корецька Світлана Олександрівна, д.е.н., доцент
Маницевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент, завідувач секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства

Присяжнюк Володимир Костянтинович, д.т.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України

Сук Петро Леонідович, д.е.н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Національного університету біоресурсів і природо-користування України

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Керівник редакційної колегії з правових наук:

Константинов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, учений секретар Вченої ради Національної академії внутрішніх справ

Заступник редакційної колегії з правових наук:

Лоцихін Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, декан юридичного факультету Академії муніципального управління, Заслужений економіст України

Члени редакційної колегії з правових наук:

Баймуратов Михайло Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету, заслужений діяч науки і техніки України

Бичкова Світлана Сергіївна, д.ю.н., професор, заступник начальника кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового документування Національної академії внутрішніх справ

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач спеціальною кафедрою № 1 Національної академії Служби безпеки України, заслужений юрист України

Джуґа Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ

Кампо Володимир Михайлович, к.ю.н., доцент, громадський діяч, заслужений юрист України

Клименко Олена Вікторівна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Конonenко Леонід Минович, к.ю.н., професор, професор кафедри муніципального, цивільного та адміністративного права Академії муніципального управління

Копан Олексій Володимирович, д.ю.н., професор, перший заступник Керівника Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України

Литвин Олександр Петрович, к.ю.н., професор, професор кафедри публічно-правових дисциплін Університету сучасних знань

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, завідувач відділу проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., доцент, професор кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету, академік міжнародної кадрової академії, відмінник освіти України, радник юстиції

Приходько Христина Вікторівна, к.ю.н., професор, доцент кафедри муніципального, цивільного та адміністративного права Академії муніципального управління

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор, професор кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Царенко Оксана В'ячеславівна, д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту Академії муніципального управління

Випусковий редактор:

Куцяк Олександр Анатолійович

ЗМІСТ

Т.С. КІНЄВА. Теоретичні засади бізнес-аналітики сільськогосподарських підприємств	4
Л.А. ЧУДАК. Удосконалення облікової політики в частині бухгалтерського обліку виробництва кормів	7
О.В. МАЙСТРЕНКО. Analysis of social efficiency management system	13
С.А. ТКАЧЕНКО. Особливості оперативного економічного моніторингу в умовах функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери	17
С.В. БОЙКО. Муніципальні облігації як інструмент залучення коштів до місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації	21
О.А. ПЕТРИК, І.О. МАРИНІЧ. Обліково-аналітичне забезпечення управління доходами торговельних підприємств	25
О.А. БРЕГЕДА. Проблема вибору оптимального режиму регулювання інфляції в Україні	29
А.С. ЧУМАЧЕНКО. Теоретичні основи рекрутменту в сучасних умовах господарювання	32
Т.В. ГІЛЬОРМЕ, О.В. ДБЯЧЕНКО. Удосконалення методики внутрішнього аудиту персоналу підприємства	36
А.О. ЛИСЕНКО. Порівняння функціонально-ресурсної та функціонально-цільової систем управління витратами дорожніх підприємств	39
А.О. МАШЛЯКЕВИЧ. Інвестиційна політика підтримки розвитку підприємств на сучасному етапі в економіці України	42
М.В. МНИХ. Ефективне регулювання та контроль страхової діяльності – запорука розвитку європейського ринку страхування в Україні	46
В.М. КУДРЯВЦЕВ, О.В. КУДРЯВЦЕВА. Стадії інвестиційного розвитку галузей національної економіки та основні державні заходи з регулювання інвестиційної безпеки	49

КІНЄВА

УДК 658.14

Тетяна Степанівна
Tanya_kineva@mail.ru

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

THEORETICAL FOUNDATIONS BUSINESS-ANALYTICS AGRICULTURAL
ENTERPRISES

Доцент кафедри статисти-
ки та економічного
аналізу, Національний уні-
верситет біоресурсів і
природокористування
України

Стаття присвячена дослідженню сутності бізнес-аналітики сільськогосподарських підприємств для цілей управління відтворюючими процесами. А також обґрунтовано значення аналітики для ефективної практичної реалізації цілей управління.

Статья посвящена исследованию сущности и значения бизнес-аналитики сельскохозяйственных предприятий для целей управления воспроизводственными процессами. А также обосновано значение аналитики для эффективной реализации целей управления.

The article investigates the essence of business- analytics intelligence farm for the purpose of reproducing management processes. Also the analysts soundly value for the effective implementation of practical management purposes.

Ключові слова: бізнес-аналітика, біологічний капітал, відтворення, інформаційна політика, управління

Ключевые слова: бизнес-аналитика, биологический капитал, воспроизводство, информационная политика, управление

Keywords: business- analytics, biological capital, reproduction, informative politics, management

ВСТУП

Господарська діяльність підприємств аграрного сектору характеризується визначним впливом біологічних факторів. Ефективна організація виробничих процесів, раціональне використання ресурсної бази та динамічне отримання вигід суб'єктами господарювання за результатами своєї діяльності, вимагає наявності дієвого та гнучкого механізму управління.

Сучасна ринкова переорієнтація вітчизняної економіки, характеризується високим рівнем мінливості умов діяльності підприємств (в т.ч. сільськогосподарських). Це обґрунтовує нагальну потребу переосмислення теоретико-практичних засад внутрішньогосподарського менеджменту, який спрямований на сценарну координацію діяльності підприємства спираючись на ретроспективний аналіз. Виконання функції інтелектуальної обробки баз даних про відтворюючі процеси та їх стратегічна координація, має бути покладено на бізнес-аналітику.

На сьогодні, можемо констатувати недостатній рівень сформованості теоретико-методологічних засад та практичних заходів реалізації бізнес-аналітики в діяльності сільськогосподарських підприємств. Окремі питання аналітичного забезпечення процесу управління розкривають наукові праці: І.О. Бланка, Ф.Ф. Бутинця, О.Д. Гудзинського, В.М. Жука, Г.Г. Кірейцева, В.М. Краєвського, В.К. Савчука, І.Б. Садовської та інших вчених. Проте досі залишаються питання, які потребують досліджень і є актуальними на сьогодні, зокрема щодо розробки методичних засад практичної

реалізації бізнес-аналітики у сільськогосподарських підприємствах.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні змісту та сутності бізнес-аналітики сільськогосподарських підприємств.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, Internet-ресурси, нормативно-правові акти та аналітичні матеріали діяльності сільськогосподарських підприємств.

При проведенні дослідження використано методи дейтамайнінгу, системного аналізу, синтезу та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Ефективне управління в сучасних умовах стрімкої інформатизації розвитку суспільства, без лаконічно сформованої бази даних, яка б охоплювали всі сфери реалізації господарських операцій є неможливим. Тому важливим є законодавче закріплення обов'язковості дотримання системної інформаційної політики на рівні підприємств яка є комплексом заходів реалізації задач відтворення на різних етапах управління на основі повного інформаційного забезпечення виконавців про господарські операції суб'єкта діяльності. За своєю суттю, інформаційна політика сільськогосподарського підприємства є процесом створення умов для раціонального відтворення біологічного капіталу на основі ефективного управління інформаційними потоками всіх рівнів, з метою досягнення стратегічних задач. Тому, за умов комплексного поєднання

інформаційних потоків щодо процесів формування, використання та відтворення біоресурсів, забезпечується їх раціональне використання та можливість досягнення синергійного ефекту.

Професор В.К. Савчук зауважує, що управління є складним інтелектуально-креативним процесом, який змістовно розкриває сутність, динаміку та потенціал керованого об'єкту з метою приведення його в бажаний стан [2, С. 218]. Підтримуючи дану позицію, вважаємо, що вітчизняна орієнтація менеджменту щодо визначення напрямів діяльності підприємства на основі ретроспективної оцінки результатів його господарювання, обґрунтовує низький рівень ефективності практичної реалізації управлінських функцій. А це, в свою чергу, впливає на раціональність використання наявної ресурсної бази, результативність діяльності суб'єктів господарювання та аграрного сектору.

Останнє десятиліття ознаменувалось стрімким та бурхливим становленням менеджменту в усіх сферах вітчизняної економіки, який став «панацеєю» вирішення будь-яких питань як на рівні підприємств, так і на рівні країни в цілому. Однак, концептуально неправильне розуміння сутності управління, призвело до:

- широкого теоретичного змістового навантаження сутності та значення управління;
- обробка інформаційних потоків менеджерів зводиться до використання прийомів порівняння та співставлення, і передбачає обґрунтування явних причин відхилень;
- розробка заходів удосконалення ґрунтується на досвіді управління і є моделюванням апробованих раніше сценаріїв;
- практична реалізація визначених управлінням заходів подекуди є ресурсно-

неефективними, оскільки орієнтовані переважно на максимізацію економічних вигід.

Для вирішення зазначених проблем, необхідне практичне використання управліннями всіх рівнів методологічного апарату бізнес-аналітики, яка є дієвим комплексом способів та прийомів часової оцінки (ретроспективної, оперативної та стратегічної) діяльності господарюючого суб'єкта з обов'язковим контрольованим вивченням його перспективних змін. При цьому основним завданням бізнес-аналітики є визначення, вивчення та успішна практична координація потенційних можливостей підприємства. Адже аналітика передбачає дослідження невідомого та не залученого в господарський оборот, що в результаті перспективного використання дозволяє підприємству отримати додаткову одиницю благ.

Саме аналітика забезпечує інтелектуальність та креативність процесу управління. В доведення цього, наведемо деякі співставлення:

1 - аналіз – передбачає оцінку наявного та використовуваного, з метою виявлення відхилення та визначення результативності (ефективності); щоб проаналізувати будь-який господарський процес не обов'язково бути аналітиком, його може зробити і «машина»;

2 - аналітика – це оцінка потенційних можливостей, виявити та вивчити які може тільки аналітик, який комплексно володіє інформацією про діяльність підприємства; виключно інтелектуальна обробка даних забезпечує практичну дієвість аналітичних сценаріїв.

Зазначене дає підстави визначити основні складові системи управління сільськогосподарських підприємств (рис. 1).

Рис. 1. Склад та напрями реалізації системи управління сільськогосподарських підприємств

Така структурна побудова системи управління господарюючих суб'єктів аграрної сфери, з метою забезпечення її дієвості та ефективності, обумовлює важливість дотримання наступних положень:

- повне, достовірне та своєчасне інформаційне забезпечення господарських процесів;
- перспективна орієнтованість облікових інформаційних потоків – облік не заради обліку, а для потреб управління;
- оперативне аналітичне осмислення господарських процесів, управлінських рішень та їх наслідків.

ВИСНОВОК

Отже, на підставі проведеного аналізу теоретичних засад бізнес-аналітики та ступеню її практичної реалізації при управлінні сільськогосподарськими підприємствами в сучасних умовах господарювання, можемо констатувати повне нівелювання значення аналітичного осмислення процесів і явищ. Це є неприпустимим в умовах ринкової орієнтації економічного розвитку, адже саме аналітика

забезпечує стратегічність, а відповідно, перспективність господарювання. Будучи структурною складовою системи управління, бізнес-аналітика націлена на усунення інформаційного дисбалансу між різними користувачами даних, що прямим чином впливає на ефективність управлінських рішень, координацію відтворюючих процесів, а також конкурентоспроможність підприємства в цілому.

Список використаних джерел

1. Кінєва Т.С. Інформаційна політика управління відтворенням біологічного капіталу сільськогосподарських підприємств / Т.С. Кінєва // Економіка. Фінанси. Право. - 2013. - № 4. - С. 9-12.
2. Савчук В.К. Теоретичні засади формування інформаційно-аналітичного сервісу управління / В.К. Савчук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер. : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. - 2013. - Вип. 181(3). - С. 218-223.

ЧУДАК

Ліна Анатоліївна
chudaklina@rambler.ru

кандидат економічних наук,
кафедра аудиту та
державного контролю
Вінницького національного
аграрного університету

УДК 631.16:633.2/39

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В ЧАСТИНІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИРОБНИЦТВА КОРМІВ

THE DEVELOPMENT OF ACCOUNTING POLICY IN THE PART OF FORAGE PRODUCTION ACCOUNTING

У статті запропоновано практичні рекомендації щодо формування облікової політики в частині оновлення системи документування, обґрунтування вибору способу оцінки, формування робочого плану рахунків і бухгалтерських проведення щодо кормовиробництва.

В статье предложены практические рекомендации по формированию учетной политики в части обновления системы документирования, обоснования выбора способа оценки, формирования рабочего плана счетов и бухгалтерских проводок в кормопроизводстве.

In the article practical recommendations on the development of accounting policy in relation to updating of documentation system, grounding the choice of the method of evaluation, formation of the chart of accounts well as accounting entries in forage production are suggested.

Ключові слова: облікова політика, виробництво кормів, бухгалтерський облік

Ключевые слова: учетная политика, производство кормов, бухгалтерський учет

Keywords: accounting policy, forage production, accounting

ВСТУП

Особливості кормовиробництва як об'єднуючої підгалузі сільського господарства впливають і на організацію бухгалтерського обліку. Такий вплив вимагає якісних змін, в першу чергу, в підходах до побудови облікової політики підприємства.

Теоретичні аспекти облікової політики досліджували у наукових працях Барановська Т.В. [1], Житний П. [2], Жук В.М. [6], Кулик В.А. [3], Сук П.Л. [9], Хомин О.П. [10] і відзначали, що облікова політика має найбезпосередніший вплив на показники фінансової звітності (як інформаційну базу для прийняття рішень реальними і потенційними користувачами, інвесторами), стає одним із ключових центрів управління. Однак потребує вивчення існуюче методичне забезпечення формування облікової політики аграрних підприємств, яке не повною мірою розкриває методи і процедури, що використовуються підприємством для облікового відображення виробництва кормів (фактично воно не висвітлюється ні в нормативних документах, ні в наукових джерелах).

МЕТА РОБОТИ полягає в розробці пропозицій з удосконалення облікової політики підприємства в частині бухгалтерського відображення процесу кормовиробництва.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційною базою дослідження слугували наукові праці провідних вітчизняних вчених, матеріали періодичних видань, законодавчі та нормативно-правові акти. У процесі дослідження

використано загально-наукові та спеціальні методи наукового пізнання, а саме: метод абстрагування, метод переходу від абстрактного до конкретного, метод формалізації.

РЕЗУЛЬТАТИ

Основи формування і розкриття облікової політики підприємств, які є юридичними особами відповідно до законодавства України незалежно від організаційно-правових форм господарювання і форм власності, визначені Методичними рекомендаціями щодо облікової політики підприємства [4].

Відповідно до вищезазначених рекомендацій "принципи, методи і процедури, які використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності та щодо яких нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку передбачено більш ніж один їх варіант, а також попередні оцінки, які використовуються підприємством з метою розподілу витрат між відповідними звітними періодами" [4] наводяться у наказі (положенні) про облікову політику.

Положення про облікову політику є головним розпорядчим документом для бухгалтерської служби будь-якого сільськогосподарського підприємства.

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [5].

Сільськогосподарське підприємство при формуванні власної облікової політики може:

- оперуючи професійним судженням бухгалтера, вибрати між закріпленими у стандартах бухгалтерського обліку варіантами облікової фіксації певних фактів господарської діяльності;

- у випадку відсутності чітких методичних та методологічних приписів у нормативно-правових актах самостійно формувати правила (процедури) відображення в бухгалтерському обліку певних господарських операцій;

- поєднувати використання задекларованих у нормативних документах вимог та власних методик бухгалтерського обліку, якщо прокламована у правових актах з питань регулювання облікової практики методологія не сприяє надійній реєстрації фактів господарського життя.

Таким чином, облікова політика підприємства повинна містити вимоги щодо розкриття наступної інформації про корми:

- 1) вартість кормів, за якою вони були прийняті на облік (справедлива вартість, зменшена на очікувані витрати на місці продажу, або виробнича собівартість);

- 2) метод оцінки кормів при відпуску у виробництво, на продаж чи іншому вибутті з місць зберігання (ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів, середньозваженої собівартості, собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО), нормативних затрат, ціни продажу);

- 3) метод амортизації вартості довгострокових біологічних активів рослинництва, якими є багаторічні трави (прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий).

- 4) методи обліку витрат і калькулювання собівартості кормів (стандарт-корсет, директ-кост тощо);

- 5) перелік рахунків, за якими відображатиметься рух готових кормових ресурсів (208 "Матеріали сільськогосподарського призначення", 27 "Продукція сільськогосподарського виробництва") тощо.

Робочий план рахунків розробляється і затверджується на рівні відповідного сільськогосподарського підприємства та являє собою впорядковану сукупність рахунків бухгалтерського обліку, необхідних для якісного відображення господарської діяльності такого підприємства.

Основою розробки робочого плану рахунків є затверджений Міністерством фінансів України План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [7]. Робочий план рахунків підприємства в частині регламентації виробництва кормів визначає загальну схему реєстрації та групування господарських операцій, пов'язаних із процесом кормовиробництва, на рахунках першого і другого порядку та аналітичних рахунках, які є найважливішими елементами інформаційної системи бухгалтерського обліку, призначеними для зберігання даних про діяльність господарюючого суб'єкта.

Таким чином, всі господарські операції, які супроводжують процес виробництва кормів, реєструються в системі бухгалтерського обліку шляхом подвійного запису на взаємопов'язаних рахунках, включених до робочого плану рахунків підприємства. При цьому робочий план слід формувати відповідно до розміру підприємства, потреб управління та вимог дотримання повноти обліку та звітності.

Врахування вищеперерахованих параметрів повинно знайти своє відображення у формуванні не лише системи синтетичних рахунків, а й їхньої аналітичної складової. Вдало сформована структура аналітичних рахунків сприяє оптимізації процесів обробки інформації та складання фінансової, статистичної та інших видів звітності. При цьому слід врахувати, що ефективність робочого плану рахунків визначається не стільки деталізацією аналітичних рахунків, скільки оптимізацією їх кількості та формуванням найвигіднішого співвідношення між потребами в інформації і мінімальними витратами на її отриманням.

Для бухгалтерського обліку кормовиробництва пропонуємо відкрити у складі субрахунку 231 "Рослинництво" синтетичного рахунку 23 "Виробництво" рахунок третього порядку 2311 "Кормовиробництво", на якому в розрізі полів (чи іншої аналітичної ознаки) відображати інформацію щодо витрат на виробництво кормів та їх вихід.

Якщо сільськогосподарське підприємство концентрується суто на кормовиробництві та не займається іншими підгалузями рослинництва, то для реєстрації в обліковій системі даних про кормовиробництво достатнім є виділення у складі синтетичного рахунку 23 "Виробництво" субрахунку 231 "Кормовиробництво" з відповідною аналітикою.

Для оприбуткування готового корму сільськогосподарські підприємства можуть обирати між субрахунком 208 "Матеріали сільськогосподарського призначення" та рахунком 27 "Продукція сільськогосподарського виробництва".

На нашу думку, рахунок 27 "Продукція сільськогосподарського виробництва" є узагальнюючим і призначеним для накопичення інформації про наявність та рух будь-якої сільськогосподарської продукції, незалежно від цілей її використання. Тому пропонуємо сільськогосподарську продукцію, ідентифіковану як корм для внутрішнього споживання (призначення якого чітко визначено при отриманні з виробництва), оприбутковувати безпосередньо на субрахунок 208 "Матеріали сільськогосподарського призначення" (рахунок третього порядку 2081 "Корми власного виробництва" з відповідною аналітикою).

Якщо цільове призначення отриманого з виробництва корму не визначено, вважаємо доречним його початкове оприбуткування на рахунок 27 "Продукція сільськогосподарського виробництва" у первісній масі. Після закінчення доробки і визначення цільового призначення цієї продукції її частина, яка підлягає використанню як корм для власних тварин, переноситься на дебет субрахунку 208 "Матеріали сільськогосподарського призна-

чення", а призначену для продажу частину слід продовжувати обліковувати на рахунку 27 "Продукція сільськогосподарського виробництва" (табл.1).

Інші пропозиції щодо формування робочого плану рахунків сільськогосподарського підприємства в частині обліку кормовиробництва наведено в табл. 2.

Таблиця 1

Відображення на рахунках бухгалтерського обліку витрат на виробництво кормів та їх оприбуткування

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1.	Нараховано амортизацію основних засобів, які використовуються у виробництві кормів	231	13	1 250,00
2.	Відпущено зі складу виробничі запаси на потреби виробництва (насіння, добрива, засоби захисту)	231	20	5 500,00
3.	Нараховано заробітну плату робітникам, зайнятим на виробництві кормів	231	661	8 250,00
4.	Здійснено нарахування на фонд оплати праці робітників, зайнятих на виробництві кормів	231	661	3 070,00
5.	Оприбутковано готові корми з виробництва	271	231	18 070,00
6.	Змінено цільове використання кормів (для внутрішньогосподарського споживання)	2081	271	15 070,00
7.	Згодовано корм власним тваринам та птиці	232	2081	15 070,00

Таблиця 2

Робочий плану рахунків сільськогосподарського підприємства
(в частині відображення кормовиробництва)

ДОДАТОК № 01

до Положення про облікову політику підприємства на рік

1		2		3	
Синтетичні рахунки		Субрахунки		Рахунки третього порядку	
код	назва	код	назва	код	назва
13	Знос (амортизація) необоротних активів	134	Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1341	Накопичена амортизація багаторічних трав
15	Капітальні інвестиції	155	Придбання (вироснування) довгострокових біологічних активів	1551	Придбання (вироснування) багаторічних трав
16	Довгострокові біологічні активи	161	Довгострокові біологічні активи рослинництва, які оцінені за справедливою вартістю	1611	Багаторічні трави, оцінені за справедливою вартістю
		162	Довгострокові біологічні активи рослинництва, які оцінені за первісною вартістю	1621	Багаторічні трави, оцінені за первісною вартістю
20	Виробничі запаси	208	Матеріали сільськогосподарського призначення	2081	Корми власного виробництва
				2082	Покупні корми
21	Поточні біологічні активи	211	Поточні біологічні активи рослинництва, які оцінені за справедливою вартістю	2111	Зернові та зернобобові культури, оцінені за справедливою вартістю
				2112	Технічні культури, оцінені за справедливою вартістю
				2113	Олійні культури, оцінені за справедливою вартістю

Продовження таблиці 2

1		2		3	
				2114	Кормові культури, оцінені за справедливою вартістю
				2115	Інші культури, оцінені за справедливою вартістю і призначені для корму
27	Продукція сільськогосподарського виробництва	271	Продукція рослинництва	2711	Корми

Як зазначалося вище, розробка робочого плану рахунків підприємства нерозривно пов'язана з формами бухгалтерської звітності. Звітність сільськогосподарських підприємств є системою взаємопов'язаних показників, які характеризують господарську діяльність суб'єкта за відповідний звітний період.

Статтею 6 "Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні" Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" передбачено, що правила ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності є обов'язковими для всіх підприємств [8].

Враховуючи інформаційну недосконалість звітності сільськогосподарських підприємств щодо кормовиробництва та необхідність посилення її аналітичності, пропонуємо внести відповідні зміни до її складу, а саме:

– до рядка 860 "Матеріали сільськогосподарського призначення" розділу 8 "Запаси" Приміток до річної фінансової звітності (форма № 5) додати уточнюючий рядок 861 "в т.ч. корми власного виробництва";

– до рядка 900 "Готова продукція" розділу 8 "Запаси" Приміток до річної фінансової звітності (форма № 5) додати уточнюючий рядок 901 "в т.ч. корми";

– до рядка 1422 "біологічні активи в стані біологічних перетворень (крім тварин на вирощуванні та відгодівлі)" розділу 14 "Біологічні активи" додати уточнюючий рядок 14221 "в т.ч. кормові культури", а також вільному рядку 1414 присвоїти назву "багаторічні трави".

Крім того, якщо за рішенням керівництва сільськогосподарського підприємства (на власний розсуд та за потребою) інша інформація про кормовиробництво визнана суттєвою і такою, що дає більш повне та об'єктивне уявлення про фінансове становище і результати діяльності даного суб'єкта господарювання, вона може наводитися як окреме доповнення до звітності у довільній формі (таблиця, письмове пояснення, графік тощо).

Кореспонденцію рахунків з прибуткування пасовищних кормів при прямому випасанні, так і для списання їх на годівлю подано у таблиці 3.

Таблиця 3

Бухгалтерські проведення при оприбуткуванні-списанні пасовищних кормів

Зміст господарської операції	Кореспонденція Рахунків	
	Дебет	Кредит
Оприбуткування пасовищного корму при прямому випасі	2081 "Корми власного виробництва"	231 "Кормо-виробництво"
Списано корм на годівлю худобі	232 "Тваринництво"	2081 "Корми власного виробництва"

Використання запропонованої схеми відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій, що супроводжують процес споживання пасовищних кормів, дозволяє фіксувати фактичну кількість отриманої продукції та відслідковувати напрями її використання.

Поряд із робочим планом рахунків та звітністю не менш важливою складовою облікової політики аграрного підприємства є обґрунтування та закріплення вибору способу оцінки кормів.

Відповідно до пункту 12 П(С)БО 30 "Біологічні активи" корми при первісному визнанні можуть оцінюватися одним із способів:

– за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу;

– за виробничою собівартістю відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 "Витрати".

При застосуванні справедливої вартості підприємство зможе наблизити процес формування своєї облікової політики до міжнародних принципів обліку, відобразити сформовану в ході виробництва додаткову вартість, але в діючих умовах функціонування інституціонального середовища ризикує достовірністю даних власної фінансової звітності. Якщо сільськогосподарське підприємство

приймає рішення на користь другого варіанту, то готова продукція, якою є корм, прийматиметься до обліку за плановою виробничою собівартістю, яка в кінці звітного періоду коригуватиметься до рівня фактичної собівартості.

Кожен із наведених варіантів має свої переваги та недоліки, аналіз яких потребує відповідних

кваліфікаційних якостей від працівників бухгалтерських служб сільськогосподарських підприємств та заснований на професійному судженні бухгалтера.

Параметри вибору способу оцінки кормової продукції та його закріплення в обліковій політиці аграрних підприємств запропоновано на рис. 1.

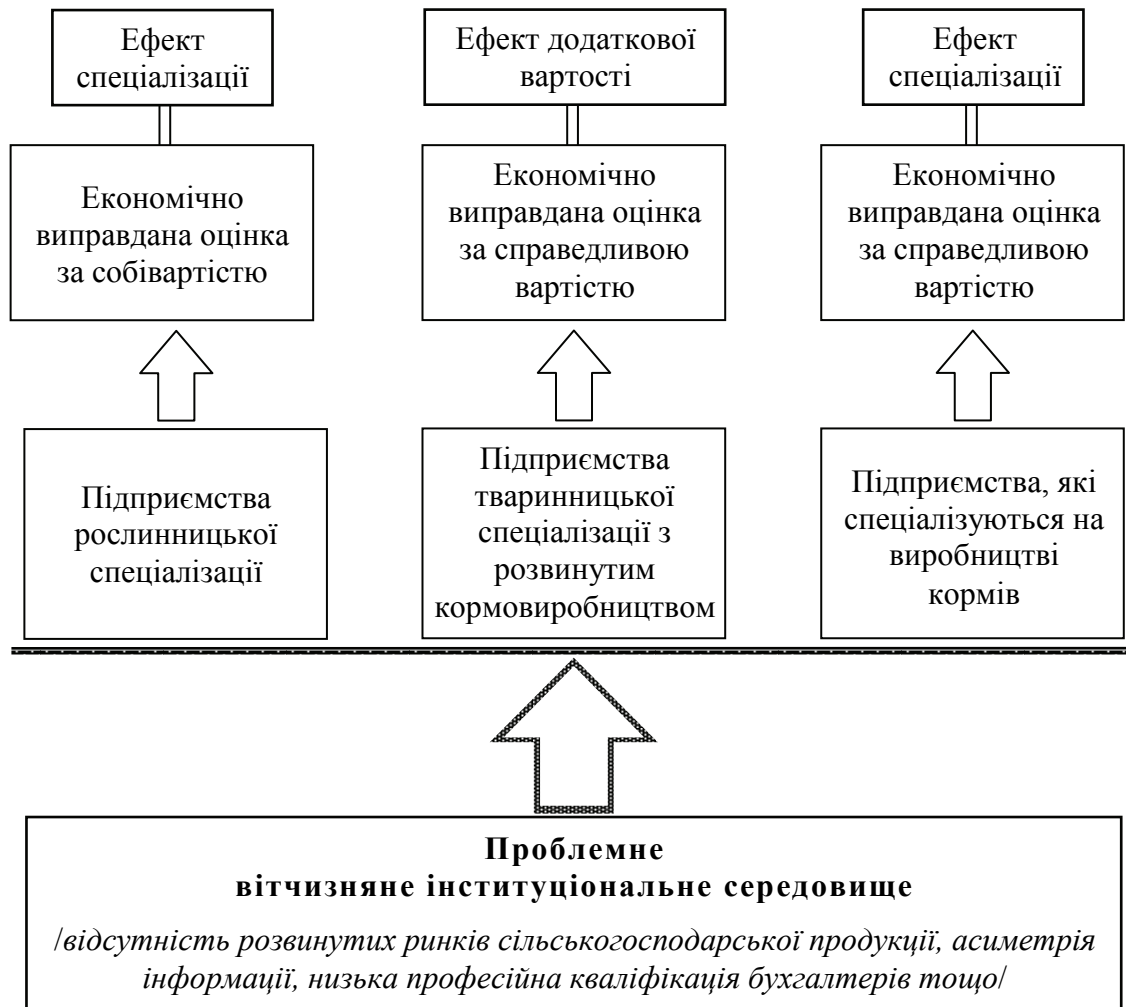

Рис. 1. Параметри вибору способу оцінки кормової продукції в обліковій політиці аграрних підприємств

Параметри вибору способу оцінки кормів як сільськогосподарської продукції включають обмеження, які диктує вітчизняне інституціональне середовище, враховують напрями виробничої спеціалізації суб'єктів господарювання (рослинницька спеціалізація, змішана, спеціалізація на виробництві кормів) та відображають спроектований результат (ефект) від застосування кожного із можливих варіантів оцінки.

В даний час у більшості випадків прийняті управлінські рішення щодо вартісної оцінки та облікової політики підприємства загалом засновані на професійній інтуїції. Врахування виділених параметрів при виборі виду оцінки кормів дозволяє сформувати оптимальне управлінське рішення керівництва сільськогосподарських підприємств, позбавити його інтуїтивного характеру, підкріпивши відповідними розрахунками на базі облікової інформації.

ВИСНОВКИ

Запропонований підхід до формування облікової політики аграрного підприємства в частині кормовиробництва, окрім вибору способів обліку, включає регулювання документообігу, підвищення якості відображення в бухгалтерському обліку фактів господарського життя та подання облікової інформації в бухгалтерській звітності, конкретизацію норм бухгалтерського обліку правилами і методиками, розробленими на підприємстві.

Використання обґрунтованої облікової політики підприємства в частині регламентації бухгалтерського обліку кормовиробництва дозволить сформувати і надати первинній інформації про витрати на виробництво, вихід готової продукції, напрями її використання той вид, який максимально відповідає інформаційним запитам менеджерів і власників

підприємства, сприяючи тим самим оптимізації контрольних процедур, раціоналізації виробничого процесу, а, отже, прийняттю якісних управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Барановська Т.В. Облікова політика підприємства в Україні: теорія і практика / Т.В. Барановська. – [Автореф. дис. канд. екон. наук.] – К., 2005. – 21с.
2. Житний П. Організаційно-методологічні засади формування облікової політики підприємства / Житний П. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 3. – С. 3 – 10.
3. Кулик В.А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку : монографія / В.А. Кулик. – Полтава: ПУЕТ, 2014. – 380 с.
4. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=382876.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
6. Облікова політика підприємства: Навчальний посібник / За ред. Гаврилюка В.М., Жука В.М., Михайлова М.Г. - К.: ТОВ "Юр-Агро-Веста", 2007. - 326 с.
7. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z1557-11>.
8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
9. Сук П. Облікова політика підприємства / П. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2005. – № 1. – С. 2-4.
10. Хомин О.П. Облікова політика в контексті методологічного обґрунтування сутності дефініцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.univer.km.ua/visnyk/1388.pdf>

МАЙСТРЕНКО

Ольга Валентинівна
Olia78@list.ru

УДК 330.316.96

ANALYSIS OF SOCIAL EFFICIENCY MANAGEMENT SYSTEM

АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ СИСТЕМИ

к.е.н., доцент, Харківський
національний економіч-
ний університет ім.
Семена Кузнеця

The article analyzes the social efficiency management system. The four stages scorecard that characterize social efficiency are defined. The algorithm efficiency is constructed.

В статті проаналізовано соціальну ефективність управлінської системи. Визначено чотири етапи системи показників, якими характеризується соціальна ефективність. Побудовано алгоритм ефективності.

В статье проанализированы социальную эффективность управленческой системы. Определены четыре этапа системы показателей, которыми характеризуется социальная эффективность. Построен алгоритм эффективности.

Keywords: efficiency, social efficiency, management system

Ключові слова: ефективність, соціальна ефективність, управлінська система

Ключевые слова: эффективность, социальная эффективность, управленческая система

INTRODUCTION

Performance indicators provide the dynamics of growth or decline of efficiency and the adoption of appropriate measures to develop core business and improve management efficiency. There are two types of efficiency: economic and social. Evaluating the effectiveness of management should be comprehensive and take into account the degree of resources utilization and opportunities for development companies to achieve industrial, economic and social goals.

PURPOSE OF THE WORK

The problem of social efficiency assessment management system is widely reported. Theoretical and practical aspects are involved in this issue by authors such as Arkhipov A., Vasylyk S., Weber M., Ehorshyn A., Kybanov A. Marcin W., Mayo E. et. al.

METHODS OF RESEARCH

The methodological basis of the work is determined by the position of the dialectical method of knowledge of economic and social phenomena, processes and criteria in their continuous interrelation and interdependence. It was used the comparative analysis, factor analysis, balance method.

RESULTS

Social efficiency characterizes the degree of utilization of the team potential and an employee of its creative abilities, success in solving social problems of the team.

In practice, the effectiveness is assessed mainly by economic indicators. However, such a one-sided orientation without conjugate social results will inevitably entails serious consequences resulting in

organizations and the state has to spend considerable additional funds for the elimination of (often partial) caused these effects.

Calculation of performance suggests the ratio of the results and costs incurred. At the same time as the social results of enterprises are the working and living conditions, qualification of employees, the organization and the motivation of their activities, and so on. As the costs for this may in some cases act as the costs of purchasing hardware management, training and skills development, construction of housing for employees, purchase of vouchers for spa treatment and rest of workers and others.

Social management efficiency should be assessed by a system of indicators, which can be represented in Figure 1.

These indicators of social efficiency that characterize the state or level of certain phenomena are static. They can complement the dynamic parameters characterizing the development of social phenomena. And the growth of some indicators (level of skills, provision of housing for workers, the level of mechanization of labor, etc.) indicates an increase in the efficiency of social management, the growth of other (the incidence of workers, the level of conflict, etc.) – on its decline. This can be done by comparing the actual performance achieved with the base that allows you to actually introduce a degree of social change in the team of the company. However, the evaluation of the results of social needs versus actual performance achieved with socially necessary to reflect the required level of social development of the collective.

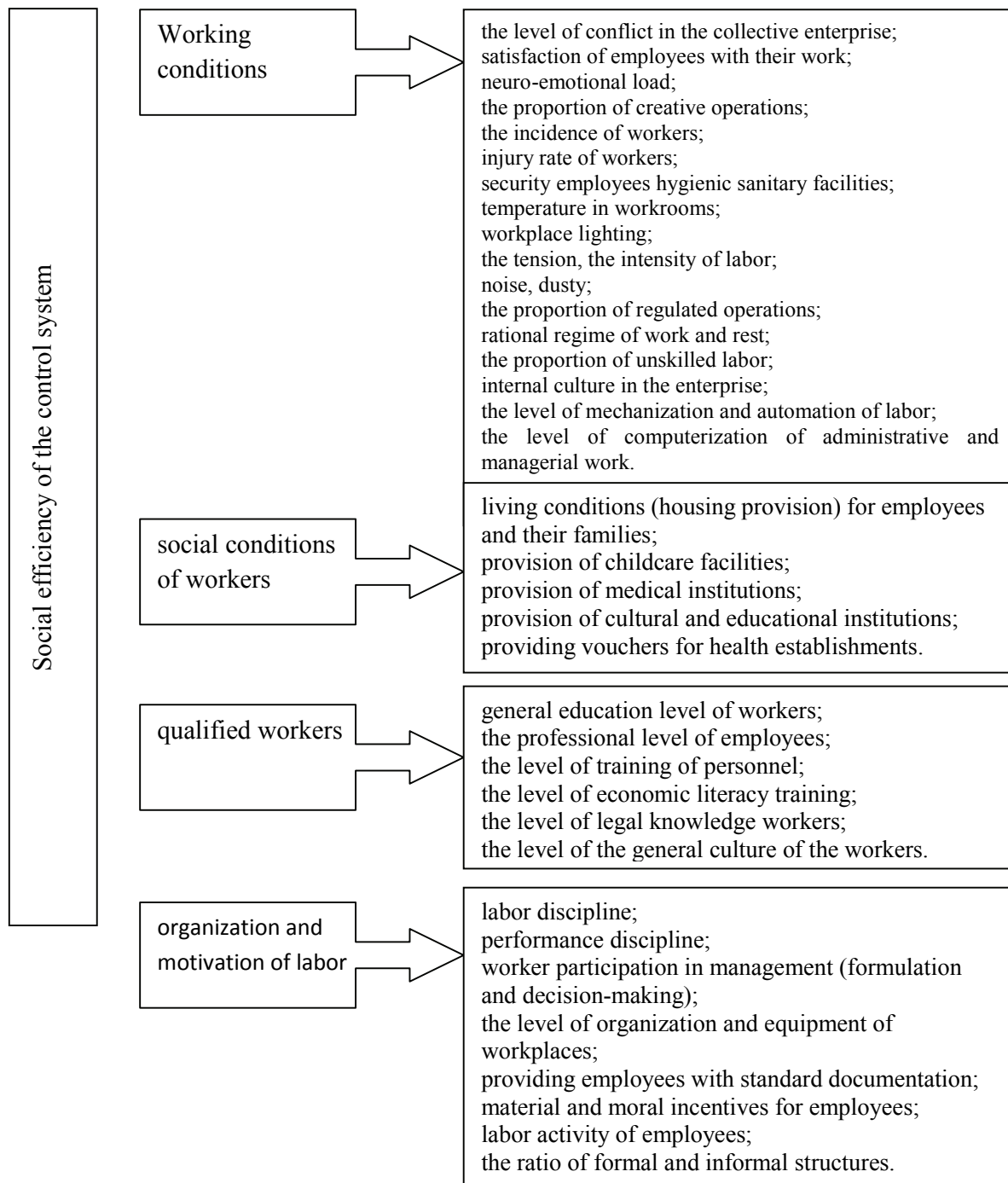

Figure 1. Social Performance

Social Performance is determined by economic and statistical reporting, questioning employees, method of expert evaluations and others. Moreover, some indicators are determined with a certain degree of conditionality, others – generally can't be quantified.

For an objective assessment of the effectiveness of social need: at first, it assumes that the social efficiency should be determined on two levels: locally (i.e. at a particular enterprise by the degree of satisfaction of a certain set of social needs of its employees), and municipal and national (i.e., the degree of social

protection and the level of satisfaction of social needs of different segments of the population by the local authorities and the state in general); at second, it is important to determine the scale of absolute and relative level of satisfaction of the social needs of employees and other or enterprise through its own material and funds accrued to them as a result of production and economic and commercial activities, the use of new forms of management to the social needs of their employees who may be meeting now, a certain degree (depending on available opportunities) [6]:

increase wage in excess of the state minimum wage;
 payment of a significant part of the value, or the provision of free vouchers for medical and health institutions;
 grants for institutions catering;
 grants for the purchase of cooperative housing and the construction of dachas;
 building and maintaining their own housing, recreation, homes, clinics, kindergartens, sports facilities;
 providing normal (harmless to health) working conditions and adequate protection of the environment;
 directions to study at secondary and higher education of young workers with the payment of scholarships;
 preparation necessary for market-commercial entities of the enterprise specialists in special training centers, training of managers and specialists in foreign firms.

Thirdly, in the overall assessment of social efficiency should be considered as a number of socially important activities are constantly carried out by municipalities (local) and the national budget that is formed under the direct influence of the existing system of taxation of production and other profitable enterprises, as well as their sponsorship and charitable activities.

The most important of these measures are [5]:

establishing and regulation of the minimum wage for all categories of employees in enterprises and organizations of various kinds and spheres of the national economy;

the establishment and payment of pensions, scholarships, financial aid to large families;

indexation of wages and pensions in line with the dynamics of retail prices of goods and regulation of the selling prices of certain types of goods for the population and the cost of utilities;

government funding organizations and enterprises unproductive;

realization national social programs

At fourth, the specific definition of the level of social effectiveness should cover the measurement and evaluation of the effect and costs of the entire set of measures, the content and nature of which allows it to determine the effect on the efficiency of the activities of those groups for which direct quantitative measurement is effects impossible. This requires the ability to assess the effectiveness of the process (Figure 2).

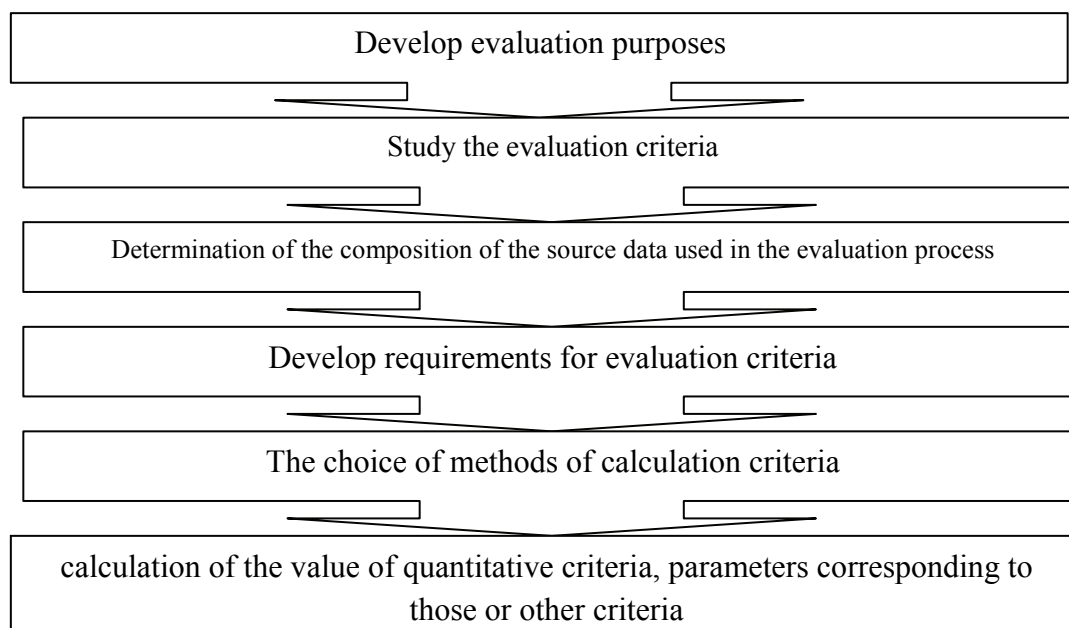

Figure 2. The algorithm effectiveness evaluation process

Quantitative measurement of the effectiveness of individual social groups of interventions reduced to the calculation of indirect economic benefits and costs of achieving it with their subsequent comparison. And other method of calculation of such effect does not exist. Therefore, in each particular case should be used particular way of its definition, which has already become known from published research developments [2].

Qualitative characteristics of the effectiveness of certain groups of social activities [3] should provide more or less detailed verbal description of their real (potential) impact on the effectiveness of the production and activity of spine population, its separate layers for various other conditions the results of quantitative measurement of

social efficiency is necessary to supplement the qualitative characteristics of events affecting it and this general conclusions about its level and dynamics.

CONCLUSIONS

The using of performance management to diagnose management system to prevent arising from its operation deviations reveals the causes of inefficient management, to carry out science-based goal-setting activities of the control to adjust its future work.

In addition, it allows a system to motivate employees manage to put their salaries in a certain dependence on the effectiveness of management activities.

References

1. Government as Partner. CSR Policy in Europe. – Gutersloh: Bertelsmann Stiftung. – 2006. – p. 4.
2. Майстренко О.В. Аналіз оцінки ефективності корпоративної соціальної відповідальності / Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика", березень 26-27, 2015 [Електронне видання].
3. Maistrenko O. Definition of corporate social responsibility / O. Maistrenko // Materials of All-Ukrainian scientific and practical conference of young scientists and students "Development of Ukraine by eyes of youth: social, economic and legal aspects" on April 18, 2013 [electronic publishing].
4. Responding to the Leadership Challenge: Findings of a CEO Survey on Global Corporate Citizenship. – Geneva. – 2003. – p. 32.
5. Vasilik S., Relations with the personnel as priority sphere of social responsibility / S. Vasilik, O. Maistrenko // Modern problems of the economy development in the context of the world transformational changes. Monograph. – Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2013. – p. 49–61.
6. Ganescu M.C. Assessing Corporate Social Performance from a Contingency Theory Perspective / M.C. Ganescu // International Conference Emerging Markets Queries in Finance and Business, Petru Maior University of Tirgu-Mures, ROMANIA, October 24th - 27th, 2012 // Procedia Economics and Finance. 2012. – Volume 3. – p. 999–1004.

ТКАЧЕНКО

Сергій Анатолійович
nukoblikaudit@inbox.ru

УДК 33

кандидат економічних наук, доцент, Проректор з науково-педагогічної роботи ВНЗ "Миколаївський політехнічний інститут"

ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАТИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО МОНІТОРИНГУ В УМОВАХ ФУНКЦІОНАЛЬНО РОЗВИНУТИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ВИРОБНИЧИМИ СИСТЕМАМИ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ

FEATURES OF THE OPERATIONAL MONITORING OF ECONOMIC CONDITIONS IN THE FUNCTIONAL DEVELOPMENT OF CONTROL SYSTEMS TERRITORIAL SCOPE OF AGRI-PRODUCTION SYSTEMS

У даній статті комплексно розглянуті особливості проектних рішень по системному забезпеченню оперативних економіко-аналітичних розрахунків в умовах функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери, методологія проектування та впровадження оперативного економічного моніторингу. Розгляд в єдності методологічних і системотехнічних питань вбачається важливою умовою для створення стандартних керівних матеріалів з організації оперативного економічного моніторингу в умовах функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери. Робота виступає результатом узагальнення сучасного передового досвіду організації економічного моніторингу в умовах функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери та спрямована на подальше його вдосконалення.

В данной статье комплексно рассмотрены особенности проектных решений по системному обеспечению оперативных экономико-аналитических расчётов в условиях функционально развитых систем управления территориальными производственными системами агропродовольственной сферы, методология проектирования и внедрения оперативного экономического мониторинга. Рассмотрение в единстве методологических и системотехнических вопросов представляется важным условием для создания стандартных руководящих материалов по организации оперативного экономического мониторинга в условиях функционально развитых систем управления территориальными производственными системами агропродовольственной сферы. Работа выступает результатом обобщения современного передового опыта организации экономического мониторинга в условиях функционально развитых систем управления территориальными производственными системами агропродовольственной сферы и направлена на дальнейшее его совершенствование.

This article describes the features of a complex design decisions on the system to ensure rapid economic and analytical calculations in terms of functional development of systems of management of territorial production systems, agri-food sphere, and the methodology of design and implementation of operational and economic monitoring. Consideration of unity and system integrators methodological issues is important condition for the creation of standard guidance on the organization of the operational monitoring of economic conditions functionally advanced systems management of territorial production systems, agri-food sector. The work appears the result of generalization of modern excellence organization of economic monitoring in a functionally advanced systems management of territorial production systems, agri-food sector and is aimed at further improvements.

Ключові слова: агропродовольча сфера, оперативний економічний моніторинг, особливість, територіальна виробнича система, умова, функціонально розвинута система управління

Ключевые слова: агропродовольственная сфера, оперативный экономический мониторинг, особенность, территориальная производственная система, условие, функционально развитая система управления

Keywords: agro-food sector, the operative economic monitoring, a feature of territorial production system, the condition of functional development of the control system

ВСТУП

Удосконалення управління передбачає подальший розвиток і розширення економіко-аналітичної роботи в усіх ланках функціонально розвинутих систем управління сучасними територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери. В умовах все зростаючих масштабів виробництва та його динамічності, ускладнення економічних зв'язків, підвищення вимог науково-технічної революції перед наукою економічного моніторингу ставиться цілий ряд нових складних завдань теоретичного і практичного характеру. Забезпечення суворого режиму економії та ощадливості, більш повне врахування чинника часу, виконання виробничих завдань у стислі терміни, підвищення оперативності на всіх рівнях господарювання висувають, зокрема, нові вимоги до методики і організації оперативного економічного моніторингу в умовах функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери. В даний час досягнуті успіхи в розвитку теоретичних основ оперативного економічного моніторингу, розроблені спеціальні дослідження, що висвітлюють або вживану на практиці, або рекомендовану методику оперативного моніторингу окремих показників господарської діяльності [1-11] та інші. Однак практика вирішення у науково-виробничих об'єднаннях і на промислових підприємствах ряду проблем методичного та організаційного характеру не в усьому відповідає вимогам сучасного етапу розвитку економіки і досягненням науково-технічного прогресу. Найважливішою із цих вимог виступає наскрізне охоплення оперативним економічним моніторингом всієї ієрархії взаємозалежних рівнів функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери, здійснення оперативних економіко-аналітичних розрахунків за передовою методологією і на базі сучасних засобів електронно-обчислювальної техніки.

МЕТА РОБОТИ виступає у комплексному розгляді особливостей проектних рішень по системному забезпеченню оперативних економіко-аналітичних розрахунків в умовах функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери, методологічних засад проектування та впровадження оперативного економічного моніторингу і ін.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретико-методологічною основою наукової публікації виступає діалектичний метод та основні положення функції оперативного економічного моніторингу і функціонально розвинуті системи управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери. У процесі проведеного дослідження знаходили активне використання наступні наукові методи: *абстрактно-логічний* (для теоретичного узагальнення та формулювання висновків); *монографічний* (при дослідженні теоретичних і практичних методик оперативного

економічного моніторингу окремих показників господарської діяльності та функціонально розвинуті системи управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери); *порівняльний* (при аналізі сучасного стану підсистеми оперативного економічного моніторингу і функціонально розвинуті системи управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери та таке ін.

РЕЗУЛЬТАТИ

Оперативний економічний моніторинг має своє певне місце і межі не тільки в функціонально розвинутій системі оперативного управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери, а й у системі комплексного економічного моніторингу. У той же час він виступає органічною складовою частиною системи комплексного економічного моніторингу. Йому притаманні всі основні загальнотеоретичні, методологічні характеристики сучасного комплексного економічного моніторингу та інше.

Комплексний економічний моніторинг – це насамперед фундаментальне, повне дослідження всіх без виключення сторін і показників діяльності різних ланок функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери. У комплексному моніторингу принцип повноти та всебічності обов'язково повинен поєднуватися з розглядом досліджуваних сторін діяльності, явищ і фактів на різних рівнях ієрархії функціонально розвинуті системи управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери в їх взаємному зв'язку та взаємної обумовленості. Досвід показує, що навіть велика група показників виробничо-господарської діяльності, що розглядаються поза їх глибинних зв'язків, не може надати повного уявлення про дійсну економічну ефективність функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери і якісні характеристики та технічні параметри роботи і багато чого ін.

Перетворення функції моніторингу в комплексний може бути досягнуто тільки в тому випадку, якщо цей моніторинг буде спрямований на дослідження впливу на функціонально розвинуті системи управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери всієї сукупності економічних, технічних, соціальних та інших факторів (чинників), тобто якщо цей моніторинг буде багатофакторним. Комплексність передбачає вивчення впливу на систему управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери кожного окремого фактора (чинника) в щільному взаємозв'язку з впливом інших, передбачає сувору послідовність дослідження впливу факторів шляхом переходу від загального до конкретного з подальшим сходженням у підрахунок резервів від часткового до загального. При цьому підрахунок резервів здійснюється не локально за окремими рівнями функціонально розвинутих систем

управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери і сторонами діяльності простим арифметичним складанням, а в комплексі з урахуванням існуючої взаємозумовленості тощо.

І нарешті, комплексний економічний моніторинг вимагає безперервного у часі вивчення процесів в функціонально розвинутих системах управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери, яке означає, що моніторинг повинен бути перспективним, ретроспективним та оперативним. Комплексність в оперативному моніторингу цілком дозволяє при повсякденному дослідженні систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери глибоко і всебічно оцінити зміни, що відбуваються у виробничо-господарських процесах, і знайти оптимальний варіант оперативних керуючих рішень тощо.

Разом із тим найкращий підхід до організації економіко-аналітичної роботи в умовах функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери вимагає врахування низки специфічних рис та особливостей оперативного моніторингу, які відрізняють його від інших видів моніторингу. Специфіка оперативного економічного моніторингу як самостійного виду впливає із особливостей його предмета і методу. Предметом оперативного економічного моніторингу в загальному випадку виступає причинно-наслідкові зв'язки та взаємодії, що визначають результати короткострокових економічних процесів сучасного виробництва в даній функціонально розвинутій системі оперативного управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери і зміна цих результатів щодо планових, нормативних або інших параметрів функціонування керованого об'єкта. При цьому предмет оперативного моніторингу включає в кінцевому рахунку чинники впливу, що визначають результати економічних процесів та зміни цих результатів. У практичних умовах об'єктами оперативного моніторингу мають бути не всі відхилення від завданих параметрів функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери, а ті, не усунення яких може призвести до зриву в досягненні цілей, поставлених перед тією чи іншою ланкою виробництва і ін.

Метод оперативного економічного моніторингу щільно пов'язаний з його метою та предметом. Він являє собою комплекс методичних засобів і прийомів, що забезпечують своєчасне виявлення на певному рівні функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери відхилень виробничих процесів від завданих параметрів, дослідження причинно-наслідкових зв'язків виявлених відхилень з метою отримання кількісної та якісної оцінки змін, які відбулися. Особливістю методу оперативного економічного моніторингу виступає використання таких засобів і прийомів, які забезпечували б необхідну швидкість отримання результатних економіко-аналітичних показників і інше.

Оперативність економічного моніторингу – це насамперед проведення його в рамках певного управлінського циклу, тобто часового «кроку», завданого функціонально розвинутою системою оперативного управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери. Фактор часу – один із найважливіших факторів впливу, що визначають багато які специфічні риси оперативного моніторингу, зокрема, такі, як вимоги до допустимої повноти початкової інформації, достатньої точності результатної інформації, необхідності використання сучасних технічних засобів обробки інформації та інше. З точки зору оперативного управління більш важливо мати своєчасну економіко-аналітичну інформацію про тенденції і закономірності розвитку виробничо-господарських процесів, аніж абсолютно точні інформаційні дані, одержувані користувачем за межею часового «кроку» функціонально розвинутої системи оперативного управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери та інше.

До теперішнього часу ще не вироблено однозначного визначення часового інтервалу проведення оперативного моніторингу. Однак, більшість сучасних фахівців у сферу оперативного моніторингу включають такий, який здійснюється всередині місяця за зміну, добу, п'ятиденку, декаду і наростаючим підсумком з початку місяця. Як правило, думки провідних фахівців розходяться у визначенні максимально можливої тривалості часового інтервалу, за який може бути проведений оперативний моніторинг.

На нашу думку, специфіка цілей оперативного моніторингу в різних ланках сучасних функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери виключає можливість однозначного вирішення питання про максимально можливу тривалість часового інтервалу, за який повинен проводитися оперативний моніторинг. У кожному конкретному випадку його рішення буде визначатися особливостями керованих виробничо-господарських процесів, їх динамічністю; «ціною» наслідків, викликаних короткостроковими змінами у виробничо-господарських процесах; продуктивністю керуючої системи, її здатністю до своєчасної обробки оперативної інформації, що виникає. Оперативний моніторинг буде ефективним, якщо він буде здійснюватися по ходу виробничо-господарських процесів, тобто в реальному масштабі часу, та після здійснення виробничих процесів, але в гранично допустимих інтервалах часу, за межами яких вже не може бути досягнуто ефективного регулювання об'єктів функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери і таке ін.

ВИСНОВКИ

Основна вимога до оперативного моніторингу – забезпечення своєчасної реакції керуючої функціонально розвинутої системи управління територіальними виробничими системами агропродовольчої

сфери на відхилення керованих процесів від завданих параметрів. Пропуск моменту часу, протягом якого діють причини, що породили відхилення виробничо-господарських процесів, може зробити марними результати оперативного економічного моніторингу, так як при зміні виробничо-господарської ситуації інші причинно-наслідкові зв'язки припускають та інші регулюючі дії.

Список використаних джерел

1. Бушмелева Г.В. Формирование системы оперативного мониторинга предприятия: диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук: 08.00.05 / Бушмелева Галина Владимировна; [Место защиты: Ижевский гос. технический университет]. – Ижевск, 2002. – 150 с.
2. Бык С.В. Разработка системы оперативного мониторинга для промышленных корпоративных структур: диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук: 08.00.05 / Бык Сергей Владимирович; [Место защиты: Орский гуманитарно-технологический ин-т (филиал) ГОУ ВПО «Оренбургский гос. университет»]. – Орск, 2003. – 168 с.
3. Ипатова Л.Н. Развитие услуг здравоохранения на основе экономического мониторинга: диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук: 08.00.05 / Ипатова Лариса Николаевна; [Место защиты: Самарский гос. экономический ун-т]. – Самара, 2010. – 145 с.
4. Лайнер А.Г. Формирование системы экономического мониторинга хозяйствующих субъектов АПК: автореферат диссертации на соискание учёной степени кандидата экономических наук: 08.00.05 / Лайнер Александр Григорьевич; [Место защиты: Волгоград. гос. ун-т]. – Волгоград, 2004. – 25 с.
5. Масалитина Е.С. Экономический мониторинг в стратегическом управлении промышленным предприятием: автореферат диссер. ... кандидата экономических наук: 08.00.05 / Масалитина Елена Сергеевна; [Место защиты: Дальневост. гос. ун-т путей сообщения]. – Хабаровск, 2007. – 23 с.
6. Пашенко Я.Н. Формирование системы мониторинга как инструмента повышения эффективности функционирования промышленных предприятий: диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук: 08.00.05 / Пашенко Янина Николаевна; [Место защиты: Кубанский государственный технологический университет]. – Краснодар, 2006. – 164 с.
7. Пономарев А.А. Экономический мониторинг в стратегическом управлении строительного предприятия: автореферат диссер. ... кандидата экономических наук: 08.00.05 / Пономарев Антон Андреевич; [Место защиты: Высш. межкадем. аттестационная комиссия]. – Москва, 2012. – 58 с.
8. Соколов В.Н. Антикризисное управление предприятиями в регионе на основе мониторинга пороговых показателей предпринимательской деятельности: диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук: 08.00.05 / Соколов Владимир Николаевич; [Место защиты: Сев.-Зап. акад. гос. службы]. – Санкт-Петербург, 2007. – 164 с.: ил.
9. Сычев С.Е. Инструменты маркетингового мониторинга эффективности управления предприятиями: диссер. на соискание учёной степени кандидата экономических наук: 08.00.05 / Сычев Сергей Евгеньевич; [Место защиты: Научно-образовательный центр РАО]. – Сочи, 2004. – 146 с.
10. Шамрина И.В. Управление развитием промышленных организаций на основе инструментов экономического мониторинга: на примере мясоперерабатывающего производства: автореферат диссер. на соискание учёной степени кандидата экономических наук: 08.00.05 / Шамрина Ирина Викторовна; [Место защиты: Юго-Зап. гос. универ-т]. – Курск, 2013. – 24 с.
11. Якушев Я.Ф. Система оперативного мониторинга коммерческой организации: диссертация ... кандидата экономических наук: 08.00.05 / Якушев Яков Феликсович; [Место защиты: Московский государственный университет экономики, статистики и информации]. – Москва, 2005. – 139 с.

БОЙКО

Світлана Василівна
svitlanaboiko@ukr.net

УДК 336.76 (477)

МУНІЦИПАЛЬНІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ
ДО МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇMUNICIPAL BONDS AS AN INSTRUMENT TO RAISE FUNDS TO LOCAL
BUDGETS IN FINANCIAL DECENTRALIZATION

кандидат економічних
наук, доцент кафедри
фінансів, Білоцерківський
інститут економіки та
управління

У статті досліджено історичний розвиток муніципальних облігацій як інструменту залучення коштів до місцевих бюджетів та особливості їх емісії у сучасних умовах (2003-2013 рр.). Визначені перспективи посилення ролі муніципальних облігацій у залученні фінансових ресурсів до місцевих бюджетів у контексті проведення фінансової децентралізації в Україні.

В статье исследованы историческое развитие муниципальных облигаций как инструмента привлечения средств в местные бюджеты и особенности их эмиссии в современных условиях (2003-2013 гг.). Определены перспективы усиления роли муниципальных облигаций в привлечении финансовых ресурсов в местные бюджеты в контексте проведения финансовой децентрализации в Украине.

The article studies historical development of municipal bonds as a tool to raise funds for local budgets and especially their emissions in modern terms (2003-2013 gg.). Perspectives of enhancing the role of municipal bonds in attracting financial resources of local budgets in the context of financial decentralization in Ukraine are defined.

Ключові слова: місцевий бюджет, муніципальні облігації, облігації внутрішньої місцевої позики, облігації зовнішньої місцевої позики, фінансова децентралізація

Ключевые слова: местный бюджет, муниципальные облигации, облигации внутреннего местного займа, облигации внешнего местного займа, финансовая децентрализация

Keywords: local budget, municipal bonds, bonds of local bonds, bonds of foreign local loans, financial decentralization

ВСТУП

В Україні задекларовані процеси децентралізації влади в напрямі реформування системи місцевого самоврядування. З одного боку, здійснення децентралізації є необхідним кроком з огляду на євро інтеграційний зовнішньополітичний курс держави. З іншого боку, необхідно науково обґрунтований, адаптований до сучасного стану та перспектив майбутнього розвитку механізм реформування адміністративно-територіального устрою в Україні, розмежувати повноваження та фінансових ресурсів між органами місцевого самоврядування різних рівнів. Актуальність дослідження муніципальних облігацій як інструменту залучення коштів до місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації посилюється постійним дефіцитом коштів у місцевих бюджетах. Так, у Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, ухваленої 1 квітня 2014 р. вказано, що дотаційність 5419 бюджетів місцевого самоврядування становить понад 70 відсотків, 483 територіальні громади на 90 відсотків утримуються за рахунок коштів державного бюджету. Здійснення постійної фінансової підтримки

через районні бюджети малочисельних територіальних громад з використанням системи дотацій вирівнювання є обтяжливим для державного бюджету та стримує розвиток малих міст і великих селищ [1]. За умови децентралізації влади, у державному бюджету вже не буде передбачено фінансової підтримки місцевим бюджетам у такому надмірному розмірі, а фінансування буде здійснюватися за рахунок виключно доходів місцевих бюджетів.

Дослідженням проблеми становлення та розвитку муніципальних облігацій як дієвого інструменту місцевих запозичень займалися українські учені-фінансисти: А. Буряченко, І. Заверуха, О. Кириленко, В. Кравченко, А. Крисоватий, І. Луніна, В. Опарін, В. Падалка, М. Пастернак, А. Петриків, Р. Рак, В. Федосов та інші. Проте, задекларована у 2014 р. децентралізація викликає необхідність переосмислення ролі муніципальних облігацій у фінансовому забезпеченні регіонів за умови скорочення дотаційної підтримки місцевих бюджетів.

МЕТОЮ РОБОТИ є дослідження еволюції місцевих запозичень та сучасної практики

застосування муніципальних облігацій як інструмент залучення коштів до місцевих бюджетів.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання. У роботі використано: логічний метод – для дослідження еволюції постановки проблеми; абстрактно-логічний – для теоретичного узагальнення й формування висновків; економіко-статистичний – для аналізу динаміки та структури місцевих запозичень; методи аналізу і синтезу тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ

О. Духовна у дослідженні, присвяченому історичним етапам становлення інституту місцевих запозичень визначає чотири етапи: I етап (VII ст. – початок XIX ст.) - етап зародження уявлення про місцеві запозичення та їх становлення, що відбувається в контексті формування основ кредитної справи; II етап (друга половина XIX ст. – початок XX ст.) - період розквіту інституту місцевих запозичень або дореволюційний етап здійснення запозичень до місцевих бюджетів; III етап (1917 – 1991 рр.) - період занепаду здійснення місцевих запозичень, або

радянський період; IV етап (з 1991 року і по сьогодні) - період, що формується в умовах незалежної України, та в межах якого фактично заново відбувається становлення інституту місцевих запозичень [2, с. 100-102].

Погоджуючись з вказаною періодизацією, вважаємо за доцільне акцентувати увагу на розвитку місцевих запозичень у XIX-XX ст. Міським положенням 1870 р. дозволено міським радам здійснювати боргові операції за умови голосування (не менше половини повинно проголосувати «за») та отримання дозволу міністра внутрішніх справ у випадку переваги сума кредитних зобов'язань суми доходів за 2 роки необхідно. Гальмування розвитку місцевих кредитних операцій відбувалося через ряд причин: місцеві органи влади під час формування боргу не мали таких переваг як держава, оскільки не користувалися авторитетом серед кредитором, не мали права випускати цінні папери та обсяг доходів від кредитних операцій був надто малим для виплати основної суми боргу і відсотків.

Розмір боргових зобов'язань органів місцевого самоврядування у 1880-1886 роках наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Борги органів місцевого самоврядування у 1880-1886 рр. [3, с. 137]

Назва міста	Рік	Сума боргу у рублях	Платіж процентів і погашення в рублях	% суми міських витрат	На 1 особу річні витрати у рублях	Місце за тягарем боргів на 1 особу
С. Петербург	1880-1882	6621487,00	168944,43	2,9	0,2	6
Москва	1886	5591497,80	509094,95	8,7	0,6	4
Варшава	1881	692078,00	140613,00	7,1	0,35	5
Одеса	1885	?	303800,00	12,5	1,40	1
Київ	1885	?	42934,00	6,0	0,20	6
Ярославль	1886	291635,27	35567,00	16,9	0,9	3
Рибінськ	1886	231000,00	15502,08	7,9	0,92	2

Як видно з табл. 1, найбільшими розміри боргових зобов'язань, що припадали на 1 особу були в Одесі і становили 1,40 руб, що в кілька разів перевищувало борги інших міст: Санкт-Петербург та Київ – 7 рази, Варшава – 4 рази, Москва – 2 рази. Професор А. О. Ісаєв досліджуючи місцевий борг вказував, що «малі міста ... мають відносно великі борги» [3, с. 137], що повною мірою доповнює зроблений нами висновок. Позитивними наслідками місцевих кредитів було будівництво приміщень для закладів культури, освіти, охорони здоров'я. А. О. Ісаєв обґрунтовує дві умови здійснення місцевими органами позик: «щоб облігаційні позики витіснили всі інші форми боргів, які не відповідають характеру боржників і здорожують кредит і щоб міста, створюючи важливість і високу продуктивність великих витрат на благоустрій не вагалися звертатися з цією метою до довгострокового кредиту» [3, с. 138]. На нашу думку, дані положення не втратили актуальності і нині, коли стан комунікаційних систем більшості міст

України перебуває у критичному стані і потребує капітального ремонту.

Розвиток місцевого самоврядування, надання фінансової автономії мало наслідком не лише право на справляння місцевих податків та зборів, володіння майном, а й необхідність здійснення частини власних та делегованих державою витрат. Переважно витрати на могли покритися за рахунок власних доходів органів місцевого самоврядування і актуальними були надходження з інших джерел покриття витрат. Одним з таких джерел став місцевий (комунальний – за часів радянської влади) кредит. «Відмінність його від державного кредиту полягає в обмеженні розміру через меншу платоспроможність і підлеглого характеру органів місцевого самоуправління» [4, с. 222].

Місцевий кредит другої половини XIX – початку XX ст. характеризувався запозиченнями як через емісію облігацій з подальшим розміщенням на внутрішньому та зовнішньому ринках, так і через

позики у фізичних осіб. Загальна сума облігаційних позик досягла у 1912 р. 343 млн руб... Найбільші суми припадали на Петроград – 89,8 млн, Москву – 114,3 млн, Баку – 27,2, Одесу – 23 млн і т. д. процент коливався між 4 і 6%... з інших форм заборгованості борги банкам становили 48,2 млн, приватним особам – 31 млн, казни – 12 і спеціальним капіталам – 18 млн [4, с. 233].

На початку 20-х років XX ст. комунальний кредит набував двох форм – облігаційні позики і позики в кредитних установах. Першу форму переважно використовували великі міста, проте емісійний курс таких облігацій був нижчим від курсу державних позик, що зумовлювалося «незручностями тиражів, недостатньою турботою про стійкість курсу і розпорошеністю позик» [4, с. 222]. Друга форма реалізується через кредити у державних кредитних установах, установах взаємного кредитування та приватних.

Кредитування державою органів місцевого самоврядування також вважається однією з форм місцевого кредиту, проте таку практику не завжди доцільно застосовувати, оскільки державний борг зазвичай був досить значним і додавання до нього ще місцевих становитиме дуже великі, непосильні до сплати борги. Досліджуючи місцеві фінанси та необхідність формування комунального кредиту у СРСР для малих міст, які не мали права емісії облігаційних позик В.М. Твердохлебов вказував: «загальна сума такого (комунального – *Авт.*) кредиту звичайно невелика порівняно з тягарем державних боргів і не може тому надто різко відбитися на курсі державних позик, а тим часом держава, кредитуючи місцеві органи, дістає можливість безпосередньо регулювати, а не тільки контролювати комунальний кредит» [4, с. 224]. Таким чином, залучення кредитів для малих міст та інших об'єднань потребувало більше уваги, ніж залучення кредитів для великих міст. Останні мали право випускати облігації за попереднім погодженням з керівними урядовими установами.

Реформування радянською владою системи місцевих фінансів безпосередньо вплинуло і на порядок залучення та погашення боргів. Першим законодавчим актом, що регулював кредитні операції місцевих органів влади був декрет «Про кредитні операції місцевих рад» від 25 січня 1923 р. Декретом дозволялося укладати довгострокові і короткострокові позики у державних, кооперативних і приватних установ (банківських та інших), у окремих осіб в РРФСР та за кордоном. Призначенням довгострокових позик було фінансування будівництва, розширення та відновлення майна підприємств і споруд місцевого господарства, короткострокових – фінансування дефіциту оборотних коштів місцевого бюджету. Проте кризовий стан фінансової системи, міжнародна ізоляція Радянського Союзу не дали змоги місцевому кредиту знайти належне застосування у фінансовій практиці.

Відродження практики емісії муніципальних облігацій з метою залучення коштів до місцевих бюджетів відбулося у 1995 р., коли чотири українські міста стали емітентами (Київ, Харків, Донецьк,

Дніпропетровськ), проте наступними роками кількість міст-емітентів активно зростала та «до середини 1998 р. 10 міст України розмістили муніципальні облігації на суму 200 млн. грн» [5]. Випуск перших місцевих облігацій мав негативні наслідки для майбутнього розвитку даних цінних паперів та загальмував процес їх становлення на фондовому ринку як надійного фінансового інструменту, оскільки за облігаціями Одеси у 1998 р. був оголошений дефолт. Становлення інституту місцевих запозичень відбувалося у таких умовах: недосконалість його правової бази, нерозвинутий характер інститутів та інструментів, слабкі інвестиційні можливості фінансових ринків та інституційних інвесторів, неможливість доступу більшості органів місцевого самоврядування до зовнішніх ринків позичкового капіталу, висока вартість та ризики запозичень, низький рівень менеджменту у сфері запозичень [6, с. 9].

Активізація боргової діяльності місцевих органів влади мала місце у 2003 р.: розміщення облігацій зовнішньої та внутрішньої позик Києвом, 2004 р. – Києвом (облігації зовнішньої позики), Запоріжжям (облігації внутрішньої позики). У 2005 р. облігації внутрішньої позики емітовані були Донецьком, Києвом, Харковом, Запоріжжям, Одесою, Черкасами, Івано-Франківськом; 2006 р. – Вінницею, Комсомольськом, у 2007 р. – Бердянськом, Луцьком, Вінницею, Львовом, Луганськом, Сєверодонецьком, у 2008 р. – Борисполем, Львовом, Луцьком, Вінницею, Луганськом, Миколаєвом, Запоріжжям, Донецьком, Краматорськом, Києвом, Одесою, у 2009 р. – Львовом, Луцьком, Кам'янець-Подільськом, Сумами, Дніпропетровськом, Донецьком, у 2010 р. – Луцьком, Житомиром, Одесою [7]. Варто зазначити, що муніципальні облігації з обігом на зовнішньому ринку були випущені у 2005 р., протягом 2006-2010 рр. випускалися лише облігації внутрішньої місцевої позики.

У 2011 р. було погоджено з Міністерством фінансів України 7 випусків муніципальних цінних паперів: облігацій внутрішньої позики (АРК, Львівська міська рада, Запорізька міська рада, Дніпропетровська міська рада, Черкаська міська рада, Харківська міська рада); облігацій зовнішньої позики – Київська міська рада. У 2012 р. емітентами муніципальних цінних паперів, виключно внутрішньої місцевої позики виступали Київська, Кременчуцька, Львівська, Запорізька, Дніпропетровська міські ради. У 2013-2014 рр. органи місцевого самоврядування не здійснювали емісії цінних паперів [7].

Основними напрямками використання запозичених коштів шляхом емісії муніципальних облігацій були розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури та поліпшення транспортного забезпечення, будівництва об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства, будівництво та реконструкція об'єктів до Євро-2012, розвиток паливно-енергетичного комплексу, реалізація проектів капітального будівництва міст, виконання робіт з капітального ремонту, реконструкція міських доріг, внески органів місцевого самоврядування у статутні фонди суб'єктів підприєм-

ницької діяльності. На жаль, частина муніципальних облігацій була випущена з метою рефінансування існуючих боргових зобов'язань.

Під час емісії муніципальних облігацій необхідно дотримуватися наступних вимог чинного законодавства:

1. Рішення про здійснення запозичення у формі випуску облігацій (далі - рішення про розміщення облігацій) Рада приймає відповідно до законодавства.

2. Сукупний обсяг запозичень до місцевого бюджету шляхом випуску облігацій місцевих позик не може перевищувати обсягу дефіциту бюджету розвитку спеціального фонду місцевого бюджету на відповідний рік.

3. Кошти від розміщення облігацій, які отримує емітент, залучаються для фінансування бюджету розвитку бюджету Рад та використовуються для створення, приросту чи оновлення стратегічних об'єктів довготривалого користування або об'єктів, які забезпечують виконання завдань Рад, спрямованих на задоволення інтересів населення Автономної Республіки Крим і територіальних громад міст.

4. Видатки на обслуговування місцевого боргу здійснюються за рахунок коштів загального фонду місцевого бюджету. Видатки місцевого бюджету на обслуговування місцевого боргу не можуть перевищувати 10 відсотків видатків загального фонду місцевого бюджету протягом будь-якого бюджетного періоду, коли планується обслуговування місцевого боргу.

5. Емітент може розміщувати відсоткові та дисконтні облігації.

6. Емітент може розміщувати звичайні (незабезпечені) та забезпечені облігації [8].

ВИСНОВКИ

Фінансова децентралізація, що реалізується в Україні у контексті реформ соціально-економічного розвитку визначає за необхідне розвиток такого інструменту залучення коштів до місцевих бюджетів як муніципальні облігації. Перспективами розвитку боргових відносин місцевих органів влади повинно стати активне залучення міських рад до ринку боргових капіталів (до 2015 р. кількість таких учасників була близько 20); системність виходу на ринок муніципальних позик органів місцевого самоврядування, оскільки буде припинено постійне дотаційне фінансування; поступове полегшення процедури виходу як на внутрішній, так і на

зовнішній ринки позикових ресурсів; забезпечення цільового та ефективного використання коштів для задоволення потреб громад; відновлення довіри до органів місцевого самоврядування як надійних позичальників та підвищення інвестиційної привабливості муніципальних облігацій.

Список використаних джерел

1. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс]: Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.

2. Духовна О. Історичні етапи становлення інституту місцевих запозичень в Україні / О. Духовна // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2011. – Вип. 87. – С. 100-103.

3. Исаев А.А. Государственный кредит / А.А. Исаев. – Ярославль: Тип. Г.В. Фальк, 1886. – 159 с.

4. Твердохлебов В.Н. Государственный кредит. Теория и техника / В.Н. Твердохлебов. – Ленинград: Academia, 1924. – 146 с.

5. Люта, О.В. Муніципальні запозичення як джерело формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів в Україні [Електронний ресурс] / О.В. Люта, Н.Г. Пігуль // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (25-26 вересня 2014 р.). – Х.: ХІБС УБС НБУ, 2014. – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/12509>

6. Падалка В.М. Становлення та розвиток ринку місцевих запозичень в Україні: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / В.М. Падалка; Н.-д. фін. ін-т при М-ві фінансів України. – К., 2006. – 18 с.

7. Реєстр місцевих запозичень та місцевих гарантій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=68447.

8. Про затвердження Положення про порядок здійснення емісії облігацій внутрішніх місцевих позик та їх обігу [Електронний ресурс]: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 29.04.2014 № 578. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0570-14/page>.

ПЕТРИК

Олена Анатоліївна
audittlena@ukr.net

УДК 657

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ДОХОДАМИ ТОРГОВЕЛЬНИХ
ПІДПРИЄМСТВ

МАРИНІЧ

Ілля Олександрович
14hh@ukr.netACCOUNTING AND ANALITICAL
SOFTWARE OF COMMERCIAL
ENTERPRISE'S INCOME MANAGEMENT

професор, доктор економічних наук, завідувач кафедри аудиту, ДВНЗ "Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана"

кандидат економічних наук, доцент кафедри аудиту, ДВНЗ "Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана"

У статті розглянуто сутність обліково-аналітичного забезпечення та особливості його формування для управління доходами торговельних підприємств; визначено основні проблеми розвитку обліково-аналітичного забезпечення доходів діяльності підприємств торгівлі, склад необхідної інформації для системи управління, запропоновано шляхи удосконалення.

В статье рассмотрены сущность учетно-аналитического обеспечения и особенности его формирования для управления доходами торговых предприятий; определены основные проблемы развития учетно-аналитического обеспечения доходов деятельности предприятий торговли, состав необходимой информации для системы управления, предложены пути совершенствования.

The article focuses on the entity of the accounting and analytical software and its forming features for commercial enterprise's income management; the author determines main development issues of accounting and analytical software of trading enterprise's income. It is identified necessary information structure for management system and suggested ways of its perfection.

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення, управління доходами, дохід, торговельні підприємства

Ключевые слова: учетно-аналитическое обеспечение, управление доходами, доход, торговые предприятия

Keywords: accounting and analytical software, income management, profit, commercial enterprise

ВСТУП

Для прийняття економічно обґрунтованих управлінських рішень необхідно спиратися на достовірну та об'єктивну інформацію про фінансовий стан та процеси господарської діяльності підприємства. Таку інформацію надає система бухгалтерського обліку. Але для швидкого прийняття оптимального рішення з певного питання весь масив бухгалтерської інформації необхідно проаналізувати, згрупувати та подати в доступній користувачам формі. Отримання, обробка та передача визначеної інформації зацікавленим користувачам і складає обліково-аналітичне забезпечення.

Від обсягів обліково-аналітичної інформації та її якості залежить ефективність прийняття управлінських рішень, а відтак, і стабільність діяльності підприємства в цілому. Недостатня увага з боку управлінського персоналу щодо формування раціональної структури обліково-аналітичного забезпечення призводить до того, що використання технічного, кадрового, організаційного забезпечення без якісної і своєчасної інформації не дає позитивних результатів. Особливого значення набуває удосконалення формування облікової інформації щодо

доходів торговельних підприємств та її економічний аналіз з метою управління зростанням чи оптимізацією доходності, забезпечення належної рентабельності торговельної діяльності, конкурентоспроможності, визначення реального фінансового стану та пошуку резервів.

МЕТА СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Дослідженню проблем обліково-аналітичного забезпечення процесу управління діяльністю суб'єктів господарювання присвятили свої роботи науковці: Бондар М.І., Галузіна С.М., Кірейцев Г.Г., Лень В.С., Пушкар М.С., Саблук П.Т., Сопко В.В. та інші вчені. Деякі аспекти теорії та організації аудиту торговельних підприємств висвітлюють у своїх працях такі вітчизняні вчені як Верига Г.М., Занько Б.М., Корінко М.Д., Крисюк В.І., Лігоненко Л.О., Петрик О.А., Рудницький В.С., Рядська В.В., Шевчук В.О. та інші.

Ефективність управлінської системи залежить від якості інформаційної бази, яка використовується для формування управлінських рішень. Отримання максимальної величини доходу є стратегічною задачею будь-якого підприємства. Проте без достовірного, належно систематизованого обліково-

аналітичного забезпечення неможливо ефективно управляти доходами підприємства. Тому в сучасних умовах зростає роль обліково-аналітичного забезпечення управління доходами, що особливо актуально для діяльності торговельних підприємств. Наукове дослідження цієї проблеми дозволить виявляти перспективні шляхи розвитку і зростання конкурентоздатності підприємств торгівлі.

Об'єктом дослідження є методичні аспекти обліково-аналітичного забезпечення управління доходами торговельних підприємств та надання достовірних даних зовнішнім користувачам.

Мета дослідження – визначення змісту і ролі обліково-аналітичного забезпечення управління доходами в оптимізації фінансово-господарської діяльності торговельних підприємств. Відповідно до мети було поставлено і вирішено такі завдання:

- з'ясувати сутність обліково-аналітичного забезпечення;
- дослідити вплив обліково-аналітичного забезпечення на оптимізацію управлінських рішень;
- розглянути особливості обліково-аналітичного забезпечення управління доходами торговельних підприємств.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження використано наукові методи, що ґрунтуються на системному аналізі економічних явищ і синтезі їх результатів. Теоретико-методологічною основою дослідження є комплексний та системний підхід у вивченні аспектів обліково-аналітичного забезпечення в управлінні доходами торговельних підприємств.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Обліково-аналітичне забезпечення являє собою систематизовану сукупність даних, спрямовану на отримання якісної та своєчасної економічної інформації зацікавленими зовнішніми і внутрішніми користувачами, з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень для забезпечення стійкого розвитку підприємства. Більшість науковців розглядають обліково-аналітичне забезпечення, як складову системи інформаційного забезпечення підприємства. При цьому сама сутність терміну «обліково-аналітичне забезпечення» трактується по-різному. Одні розглядають його як певну систему взаємопов'язаних процесів, інші – як набір специфічних засобів і методів, чи сукупність інформації.

Підтримуємо думку низки авторів, що під системою обліково-аналітичного забезпечення управління суб'єктом господарювання слід розуміти сукупність підсумкової інформації про стан та результати його діяльності, зосередженої в різних формах фінансової та управлінської (внутрішньогосподарської) звітності [1].

Гудзинський О.Д. стверджує, що обліково-аналітична система це "інтегрована система прийомів обліково-аналітичного забезпечення менеджменту шляхом здійснення специфічних внутрішньосистемних та загальносистемних функцій" [2]. Тітаренко Г.Б., Корінко М.Д. визначають обліково-аналітичну систему як систему, що базується на даних бухгалтерського обліку, включаючи оперативні

дані і використовує для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації [3].

Поняття «обліково-аналітична інформація» включає інформацію, яку продукує бухгалтерський облік (в тому числі аналітичний та синтетичний) та інформацію, яка формується за допомогою методів економічного аналізу [4].

Центральне місце в формуванні необхідної економічної інформації займають підрозділи обліку і економічного аналізу, оскільки саме вони надають документально обґрунтовану та системну інформацію про діяльність всіх підрозділів підприємства з необхідним рівнем її узагальнення та деталізації, аналізом діяльності та наданням пропозицій щодо покращення функціонування підприємства в цілому.

Серед завдань обліково-аналітичного забезпечення можна виділити наступні:

- облік господарських операцій за видами управлінських рішень на основі бухгалтерського обліку;
- аналіз діяльності підприємства за вказаними напрямками;
- співставлення фінансової та не фінансової інформації, отриманої з різних джерел;
- систематизація законодавчих, нормативних та внутрішніх вимог до формування складових обліково-аналітичного забезпечення.

Важливим фактором обліково-аналітичного забезпечення є рівень інформування, що вимагає дослідження обсягів інформації, необхідних для забезпечення управлінського процесу та визначення їх оптимальних параметрів.

Оптимальні обсяги облікової і аналітичної інформації повинні знаходитися в рамках, коли суб'єкти обліково-аналітичного забезпечення мають можливість отримати достатній масив інформації для її використання, але не більше, ніж вони спроможні обробити її в межах власних повноважень та кваліфікаційного рівня. Недостатній рівень обліково-аналітичного забезпечення системи управління може призвести до прийняття економічно необґрунтованих управлінських рішень та зростання ризику підприємницької діяльності. Занадто великий обсяг облікової та аналітичної інформації призведе до зростання ризику прийняття помилкових управлінських рішень у наслідок неможливості опрацювати всю інформацію. Отже, від обсягів і своєчасності обліково-аналітичної інформації та її якості залежить ефективність прийняття управлінських рішень.

Критерій оптимальності також повинен застосовуватися і до зовнішніх користувачів, оскільки недостатність інформації або занадто детальне розкриття інформації можуть призвести до прийняття неадекватних певній ситуації рішень.

Розглядаючи обліково-аналітичне забезпечення управління доходами торговельних підприємств, у першу чергу необхідно враховувати особливості визначення доходів у торговельній галузі. Стандарти бухгалтерського обліку визнають доходи у всіх сферах підприємницької діяльності як збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів

або зменшення зобов'язань, які приводять до зростання власного капіталу за умови, що їх оцінка може бути достовірно визначена. Відповідно сукупний дохід торговельних підприємств у загальноекономічному розумінні складається з товарообороту (доходу від реалізації товарів), інших доходів від звичайної діяльності і надзвичайних подій. Однак основна частина обсягу товарообороту формується за рахунок купівельної вартості реалізованих товарів, яка фактично є тільки доходом, а і елементом грошового потоку. Не є доходами такі складники товарообороту, як ПДВ, акцизний збір та інші вирахування з доходу (виручки) від реалізації товарів. У зв'язку з цим у процесі управління доходами на рівні підприємства виникає необхідність виокремлення частини товарообороту, що являє собою суму реалізованих торговельних націнок [5].

Управління доходами торговельного підприємства передбачає попереднє дослідження процесу формування доходів, визначення основних тенденцій та закономірностей, виявлення та кількісну оцінку факторів, що обумовлюють обсяг та рівень доходів. При розробці стратегії формування доходів, перш за все, необхідно чітко визначати фактори, що здатні впливати на доходи підприємства:

- створення інформаційної бази для прийняття управлінських рішень;
- проведення аналізу обсягу та видів отриманих доходів;
- формування політики отримання доходів та вибір інструментів і важелів її реалізації;
- розробка прогнозів отримання доходів за видами діяльності та їх експертиза щодо можливості реалізації;
- формування оптимального варіанту плану надходження доходів підприємства.

Щоб мати належне обліково-аналітичне забезпечення управління доходами торговельних підприємств доцільно вирішити комплекс завдань для досягнення ефективної реалізації управлінських функцій:

- розробити критерії та порядок оцінки інформації по формуванню доходів торговельних підприємств, яка створюється у системі бухгалтерського обліку та економічного аналізу;
- встановити обсяг та порядок підготовки необхідних для управління доходами даних у системі обліку та механізми подальшої трансформації облікової інформації в аналітичну;
- розробити методику оцінки якості аналітичної обробки облікової інформації по управлінню доходами.

Наразі є актуальним поділ управління доходами підприємства з прямим та зворотнім зв'язком. Управління доходами із зворотнім зв'язком полягає в зіставленні фактично досягнутих показників доходності та реалізації продукції за певний період з запланованими показниками. При такому управлінні приймаються рішення стосовно певних коригувальних дій пост-фактум, фактично управління зі зворотнім зв'язком – вид ретроспективного аналізу. Управління з прямим зв'язком полягає в оцінці

очікуваних показників реалізації та доходності з запланованими, коригувальні дії здійснюються до моменту фактичного отримання доходів, тобто це вид перспективного аналізу [6].

Облікова інформація торговельного підприємства повинна надавати можливість керівництву здійснювати контроль таких основних аспектів формування доходів та пов'язаних з ними фінансових результатів:

- суми отриманих доходів рід реалізації окремих груп (номенклатур) товарів (за готівковими та безготівковими розрахунками), у тому числі аналітичні дані за окремими покупцями;
- надані знижки, скидки;
- суми податків і обов'язкових платежів, що отримані у складі доходів;
- механізм формування ціни на товар (дані про первісну (закупівельну) вартість товару, транспортно-заготівельні витрати, торговельні націнки);
- вартість повернутих товарів (у наслідок помилкових поставок, неякісної продукції (браку), іншої мотивованої відмови покупців) та суми зменшення отриманого доходу від реалізації;
- фактична наявність на складі товарів для реалізації;
- суми витрат на збут;
- інформація про уцінку (переоцінку) товарів, їх безоплатну передачу;
- виявлена при інвентаризації пересортиця товарів, призначених для реалізації, нестачі чи надлишки товарів;
- інформація про зміну асортименту товарів та їх обороти;
- дані про розрахунки з покупцями за відвантажені товари;
- співставність доходів і витрат торговельного підприємства за звітний період.

До основних аналітичних даних, що формуються з використанням облікової інформації про доходи торговельних підприємств слід відносити такі:

- показники загального обсягу доходів торгового підприємства та складу доходів (від реалізації товарів, оренди приміщень та обладнання, інвестиційних проектів);
- показники виконання плану отримання доходів від реалізації товарів за окремими товарними групами;
- співставність надходження (поставки) товарів на підприємство торгівлі та обсягом їх фактичної реалізації (для виявлення незаконних оборотів товарів, безтоварних операцій);
- динаміка зміни цін на товари;
- показники рентабельності діяльності торгового підприємства;
- рівень доходності реалізації окремих груп товарів; структура товарообороту; показники товарообороту за формами продаж;
- оцінка невикористаних можливостей та резервів зростання доходів торговельних підприємств.

Створення і оперативність опрацювання значних обсягів облікової інформації щодо доходів торговельних підприємств та ефективність її аналітичної обробки значно підсилюється з використанням спеціальних програмних продуктів,

зокрема таких як «1С:Бухгалтерія 8.2» та «1С: Підприємство 8. Торгівля для приватних підприємців України».

ВИСНОВКИ

Обліково-аналітичне забезпечення як компонент інформаційного забезпечення управління підприємством дає змогу розв'язувати функціональні задачі управління, забезпечуючи керівництво повною та достовірною інформацією про господарські процеси та зв'язки із зовнішнім середовищем. Система управління доходами торговельних підприємств формується у межах підприємства, регламентуючи ті чи інші управлінські рішення.

Для вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення контролю доходів підприємств торгівлі в першу чергу необхідно удосконалити та оптимізувати інформацію про структуру, склад та механізми формування доходів торговельної діяльності, яка б відповідала потребам ринку та враховувала б особливості галузі.

Також слід послідовно здійснювати автоматизацію обліку та впровадження інформаційних систем і програмного забезпечення для удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління доходами.

Список використаних джерел

1. Теорія бухгалтерського обліку: монографія / [Л.В. Нападовська, М. Добія, Ш. Сандер, Р. Матезич та ін.], за заг. ред. Л. В. Нападовської. — К.: КНТУ, 2008. — 735 с.
2. Гудзинський О.Д. Теоретичні аспекти формування обліково-аналітичного механізму менеджменту / Гудзинський О.Д., Кірейцев Г.Г., Пахомова Т.М. // Облік і фінанси АПК. — 2008. — № 3. — С. 89–93.
3. Тітаренко Г.Б. Методичні підходи для побудови обліково-аналітичної системи з використанням експертних оцінок / Тітаренко Г.Б., Корінько М.Д. // Облік і фінанси АПК. — 2010. — № 4. — С. 66–69.
4. Безродна, Т.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством: визначення сутності поняття / Т.М. Безродна // Вісн. Східноукр. нац. ун-ту ім. В.Даля. Ч. 2. — 2008. — № 10(128). — С. 35–38.
5. Кравченко Л.І. Аналіз господарської діяльності в торгівлі: Підручник для вузів / Л.І. Кравченко. — М.: Вища школа, 2007. — 430 с.
6. Шастун С.В. Стратегія формування доходів як важливий інструмент забезпечення стійкого розвитку підприємства / Шастун С.В. // Економіка Крима — 2013. — №1(42) — С. 136–141.

БРЕГЕДА

Олена Анатоліївна

УДК 336.71

ПРОБЛЕМА ВИБОРУ ОПТИМАЛЬНОГО РЕЖИМУ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ

THE PROBLEM OF SELECTING THE OPTIMAL REGIME OF MONETARY INFLATION REGULATION

кандидат економічних наук,
доцент, Київський національний
економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Стаття присвячена проблемі вибору оптимального режиму монетарного регулювання інфляції та обґрунтування необхідності запровадження інфляційного таргетування в Україні.

Статья посвящена проблеме выбора оптимального режима монетарного регулирования инфляции и обоснованию необходимости введения инфляционного таргетирования в Украине.

The present article is dedicated to the problem of selecting the optimal regime of monetary inflation regulation, the rationale for establishment inflation targeting in Ukraine.

Ключові слова: інфляція, монетарна політика, монетарний режим, таргетування інфляції

Ключевые слова: инфляция, монетарная политика, монетарный режим, таргетирование инфляции

Keywords: inflation, monetary policy, monetary regime, inflation targeting

ВСТУП

Проблема вибору оптимального монетарного режиму регулювання інфляції вже довго обговорюється в українських засобах інформації, публікаціях, конференціях, виступах. Цій темі присвячено багато публікацій, зокрема Міщенко С.В., Аржевітін С.М., Варгас В., Савченко Т.Г. та ін. [1,2]. Одні вчені вважають за недоцільним його запровадження в Україні, інші розглядають чи як не єдину можливість для боротьби з високим рівнем інфляції.

МЕТА РОБОТИ полягає у критичному огляді інфляційних процесів, монетарних режимів інфляційного регулювання та обґрунтуванні необхідності переходу до режиму інфляційного таргетування в Україні.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти. При проведенні дослідження використані статистичний метод, метод порівняння, аналізу та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

За роки незалежності в Україні цінова динаміка зазнала типових змін для країн що розвиваються і відповідала динаміці інфляційних процесів країн пострадянського простору. В 90-х роках минулого століття спостерігалась гіперінфляція з поступовим уповільненням її рівня та переходом до помірних темпів в 2000-х роках. Якщо гіперінфляція оцінюється і сприймається різними суб'єктами виключно як негативне явище, то щодо помірних рівнів немає однозначної оцінки. З одного боку зростання цін призводить до скорочення попиту, з

іншого боку певний рівень інфляції має стимулюючий вплив на економіку. Тому важливим для держав є не боротьба з інфляцією як такою, а підтримання її на певному рівні для максимізації економічного зростання та приросту національного доходу. Як свідчить практичний досвід країн і наукові дослідження рівень оптимальної для країни інфляції залежить від ступеню відповідності ринкових інститутів принципам досконалої конкуренції: чим вища відповідність, тим меншим є бажаний рівень інфляції.

Якщо проаналізувати період стабільного розвитку економіки України в 2000-2005 рр., то можна побачити, що протягом 2000-2002рр. найбільші темпи зростання ВВП в розмірі 10-12% спостерігались при інфляції 9-15%. Протягом 2003-2005 рр. приріст ВВП в 12-15% відповідав приросту споживчих цін на 7-10% [3]. Відповідно до досвіду таких розвинених країн як Австралія, Канада, Швеція, Великобританія та ін. оптимальним рівнем інфляції вважається у 2-3% на рік. Для країн рівень життя яких вищий ніж в Україні (Бразилія, Чехія, Угорщина, Польща та ряд інших) оптимальний рівень інфляції може бути у межах 3-5%.

Якщо розглянути динаміку інфляції в Україні за останні 5 років, то ми побачимо, що вона не характеризується стабільністю. За індексом споживчих цін в 2010 році рівень інфляції склав 9.1%, в 2011- 4.56%. Найнижчий рівень інфляції спостерігався в 2012 (-0.2%) та 2013 (0.5%) роках, найбільший -24.5% в 2014 році[3]. За прогнозами аналітиків інфляція в 2015 році очікується на рівні 30%. При цьому ми бачимо, що такі рівні інфляції не мали позитивного впливу на економічне зростання – падіння ВВП в 2014 році склало 6.8% , а в 2015 році планується падіння на рівні 7.5%[4].

Досягнення цінової стабільності є пріоритетною метою монетарної політики, про те це не виключає використання різних монетарних режимів. Якщо держави мають бажання керуватись чітко

визначеними правилами, то розглядаються 3 базові варіанти для контролю інфляції залежно від проміжної цілі монетарної політики (табл.1).

Таблиця 1

Порівняння базових варіантів монетарних режимів

<i>Монетарні режими</i>		
<i>монетарне таргетування</i>	<i>курсове таргетування</i>	<i>таргетування інфляції</i>
Кількісна проміжна ціль за певним грошовим агрегатом використовується як номінальний ціновий якорь	Використання обмінного курсу як номінального якоря інфляції	Як номінальний якорь використовується публічно проголошена інфляційна ціль і проведення монетарної політики для її досягнення.

Кожний з цих монетарних режимів мають як свої переваги, так і недоліки. До переваг монетарного таргетування можна віднести: можливість узгодити монетарну політику із розвитком внутрішньої макроекономічної ситуації; простий контроль за діями Центрального банку. Для успішної реалізації монетарного таргетування необхідно мати стабільність попиту на гроші та здійснювати ефективний контроль за зміною грошової маси з боку центрального банку. До недоліків можна віднести: неможливість не завжди можна передбачати залежності цін від змін грошових агрегатів.

Таргетування обмінного курсу пов'язане з прив'язкою грошової одиниці країни до валюти країни з низькою та стабільною інфляцією. До переваг можна віднести простоту у застосування та легкість спостереження за якорем і сприйняття суб'єктами. Серед недоліків виділяють неможливість держави контролювати потоки капіталу; велика загроза валютних дисбалансів, що стає передумовою криз; держава не може проводити незалежну монетарну політику, а отже реагувати на внутрішні і зовнішні шоки. Після мексиканської кризи 1994-1995 рр., азіатської, російської криз 1997-1998 рр. дебати стосуються більше не оптимальності застосування даного режиму, а взагалі можливості його використання. В Україні протягом досить тривалого часу застосовувався де-факто режим прив'язки до долара США, з проголошенням де-юре режиму плаваючого керованого обмінного курсу з поступовим переходом до вільного плавання.

На сучасному етапі більшість країн стикаються з проблемами першого і другого режимів переходять до третього- інфляційного таргетування. До переваг цієї політики можна віднести: політика фокусується на внутрішньому; ринковий курс дає інформацію про оцінку монетарної політики країн з перехідною економікою; центральний банк дотримується об'явлених орієнтирів. Сьогодні його застосовують більше 30 країн світу. Результати монетарної політики країн є доволі успішними. У них суттєво зменшилися рівні інфляції. Країни з перехідною економікою також мають позитивний досвід його застосування: в Чехії рівень інфляції з моменту впровадження зменшився на 5,4%, Польщі на 5%, Молдові на 3%, Грузії на 2%[5]. Як бачимо серед перерахованих країн є країни пострадянського простору, в яких система господарювання за сутністю та ефективністю схожа з українською, що дає

підстави до оптимістичних прогнозів і для нашої країни.

В той же час міжнародний досвід засвідчив, що режим інфляційного таргетування є передбачувальним і ефективним лише в умовах збалансованої і сильної економіки, а для країн які мають орієнтацію на експорт сировини (як в Україні) є дуже ризикованим і не прогнозованим. Також важливою передумовою успішного запровадження режиму інфляційного таргетування є економічне зростання країни, або перебування на піку економічного циклу, а під час спаду чи в період депресії не може застосовуватись через низьку ступінь регульованості ринку.

Україна повинна розпочати перехід до даного режиму з середини 2015 року. Як заявила Голова НБУ Валерія Гонтарева, такий перехід займе від 12 до 18 місяців. Але як свідчить досвід інших країн перехід до режиму інфляційного таргетування потребує від держави значного підготовчого періоду. Так, підготовка до запровадження даного режиму в Чилі почалась у 1991 році і тривала 10 років, а сам перехідний період супроводжувався низькою економічних і соціальних реформ, що дозволило скоротити інфляцію до 3% починаючи з 2002 року. В Польщі перехідний період тривав 6 років.

ВИСНОВКИ

Для України іншого шляху, ніж запровадження режиму інфляційного таргетування немає, зокрема через пряму вимогу з боку МВФ і велику ступінь залежності нашої економіки від кредитів даної організації. Але запровадження режиму інфляційного таргетування повинно бути не показовим і форсованим, а відбуватись поступово, через тривалий перехідний період, що буде супроводжуватись відповідними змінами в економіці країни.

Список використаних джерел

1. Варгас В. Державна політика щодо регулювання інфляції у трансформаційній політиці економіки України / В. Варгас // Науковий вісник «Демократичне врядування». – 2011. – Вип. 8. – С. 12-17
2. Савченко, Т.Г. Інфляційне таргетування в Україні: проблеми впровадження та перспективи застосування [Текст] / Т.Г. Савченко // Вісник Української академії банківської справи. – 2012. – № 1 (32). – С. 3-13.

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Інфляційний звіт. Березень 2015. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

5. Черкаський інститут банківської справи. Науково-практична конференція 2015р. «Інфляційне таргетування та макроекономічна динаміка. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://cibs.ck.ua/rs/scien/stconf/15/zbirnyk.pdf>

ЧУМАЧЕНКО

Алла Сергіївна

УДК 331.5.07

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕКРУТМЕНТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
ГОСПОДАРЮВАННЯTHE THEORETICAL BASIS OF RECRUITMENT IN THE CURRENT
ECONOMIC CONDITIONS

кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту організацій, Херсонський інститут «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

В статті удосконалено підхід до трактування поняття «рекрутмент», обґрунтовано сутність сучасних інструментів рекрутменту, визначено основні етапи процесу рекрутменту. Проаналізовано основні технології рекрутменту, їх переваги та недоліки.

В статье усовершенствован подход к трактовке понятия «рекрутмент», обоснована сущность современных инструментов рекрутмента, определены основные этапы процесса рекрутмента. Проанализированы основные технологии рекрутмента, их преимущества и недостатки.

The article improved approach to the interpretation of the concept of "recruitment", and justifies the essence of modern recruitment tools, the main stages of the recruitment process. The key technologies of recruitment, their advantages and disadvantages are analyzed.

Ключові слова: рекрутмент, скринінгові технології пошуку, прямий пошук персоналу, класичний рекрутмент, інструменти рекрутменту, процес рекрутменту

Ключевые слова: рекрутмент, скрининговые технологии поиска, прямой поиск персонала, классический рекрутмент, инструменты рекрутмента, процесс рекрутмента

Keywords: recruitment, screening search technology, direct search of personnel, classic recruitment, recruitment tools, recruitment process

ВСТУП

Сучасні умови господарювання висувають нові вимоги до якості персоналу підприємства, який повинен забезпечувати випереджуючі результати діяльності. Глобальне конкурентне середовище змушує підприємства не тільки розвивати потенціал своїх працівників, а й залучати найкращих спеціалістів. Саме тому питання пошуку та підбору найкращих кандидатів стає все більш актуальним, а рекрутингова діяльність все більш популярною.

Обґрунтування основ внутрішнього рекрутменту знаходить своє відображення в дослідженнях Г. Робертсона, Г. Тінлайнена, Д. Купера, І. Робертсона, М. Армстронга, Т.В. Баскіної, В.Р. Веснина, І.Б. Дуракової, В.А. Дятлова, А.Я. Кибанова, В.С. Половинко, В.В. Травіна та ін.. Теоретиками питань зовнішнього рекрутменту являються С.С. Арзамасцев, П.В. Біленко, В.А. Базжина, А.Ю. Гердюш, С.І. Іванова, С.А. Карташов, І.А. Кокорев, Є.С. Кривов, Р.О. Нікіфоров.

Незважаючи на глибину наукових досліджень щодо методик та технологій підбору кадрів, питання сутності рекрутменту, його ключових етапів та інструментів залишаються ще мало розробленими, що обумовило вибір теми статті.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даної статті є розробка й обґрунтування теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо особливостей рекрутменту в сучасних умовах

господарювання. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань:

- удосконалити підхід до визначення поняття «рекрутмент»;
- обґрунтувати сучасні інструменти рекрутменту;
- визначити основні етапи процесу рекрутменту.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під час проведення дослідження використано методи аналізу, синтезу, систематизації, порівняння.

РЕЗУЛЬТАТИ

Поняття рекрутменту охоплює аспекти найму працівників, що мають місце, коли підприємство намагається створити запас кандидатів для робочих позицій за рахунок пошуку кандидатів через зовнішні веб-сайти, оголошення пошуку роботи в друкованих виданнях, мережу даних щодо випускників ВНЗ, медіа. Рекрутмент – це процес пошуку та найму найбільш кваліфікованих кандидатів поза межами підприємства для відкритих вакансій в найменш короткий проміжок часу та найменш затратний спосіб.

Виділяють два основні види рекрутменту: внутрішній та зовнішній. Внутрішній рекрутмент базується на пошуку кандидатів на вакантну посаду серед працівників підприємства шляхом ротації кадрів, кар'єрного зростання або найму колишніх працівників підприємства. Зовнішній рекрутмент базується на пошуку кандидатів в зовнішньому середовищі. При цьому джерелами пошуками

кандидатів можуть бути: дошка оголошень, реклама, біржі праці, агентства працевлаштування, освітні установи, рекомендації, ярмарку вакансій, профспілки, підприємства-конкуренти, особисті контакти рекрутера тощо [1].

В сучасній практиці використовують три основні технології рекрутменту: скринінгові технології пошуку, класичний рекрутмент, прямий пошук. Скринінгові технології пошуку передбачають пошук кандидатів на основі аналізу резюме, без проведення попереднього інтерв'ю. ці технології є найменш затратними, проте не забезпечують відповідність навиків кандидатів потребам підприємства. Класичний рекрутмент, на відміну від скринінгових технологій, передбачає не тільки аналіз резюме, а й перегляд документації потенційного працівника, коротке інтерв'ю по телефону, попередню співбесіду та інтеграцію працівника в організацію. Головним недоліком класичного рекрутменту є пошук спеціалістів лише серед тих, хто на певний момент часу шукає роботу. Прямий пошук, на відміну від двох попередніх технологій, передбачає пошук кандидатів серед працівників підприємств-конкурентів, тобто тих осіб, які не знаходяться в активному пошуку роботи. При цьому рекрутер вивчає наявні умови роботи кандидата на певному підприємстві, порівнює з тими, що пропонує потенційний роботодавець, а вже потім ініціює контакт з кандидатом [2].

Основні принципи рекрутменту [3]:

- відбір кандидатів здійснюється на основі встановлення відповідності їх характеристик вимогам роботодавця;
- неупередженість оцінки кандидатів на вакантну посаду;
- відкритість інформації щодо вакансій та вимог до кандидатів.

Інструментами рекрутменту являються засоби, що дозволяють знаходити необхідних кандидатів для відповідних посад. В існуючих глобальних умовах господарювання рекрутери використовують широкий спектр відповідних інструментів для пошуку та підбору персоналу (рис. 1). Безпосередньої уваги заслуговує такий інструмент, як досвід, знання та навички рекрутера. Він охоплює необхідні знайомства, комунікативні здібності, рівень володіння інформаційними технологіями, що прискорюють процес пошуку необхідних спеціалістів. Саме цей інструмент є ключовим при використанні технологій прямого пошуку. Досить часто використовуються такі інструменти, як ЗМІ, бази даних та кадрові агентства, що можуть надати інформацію щодо кандидатів, що знаходяться в стані пошуку роботи. Проте дані інструменти більше підходять для скринінгових технологій пошуку та класичного рекрутменту. Не втрачає своєї актуальності такий інструмент рекрутменту, як телефон, що дозволяє не тільки знаходити кандидатів в поєднанні зі знайомствами, а й проводити короткі інтерв'ю з ними.

Значної популярності набули такі інструменти, як соціальні мережі, власний сайт (як кандидатів, так і рекрутера), адже вони дозволяють досить швидко знайти необхідного спеціаліста, а також отримати майже всю необхідну інформацію про нього. Передовим інструментом рекрутменту є спеціалізовані пошукові системи, що дозволяють знайти необхідного кандидата через Інтернет (за допомогою моніторингу всіх відомих соціальних мереж, а також сайтів). Найпоширенішими електронними програмами пошуку кандидатів є такі, як: Social Talent's Boolean Generator, Rapportive, Followerwork, Buffer, TweetDeck, Outlook Social Connector, Custom Search Engines тощо.

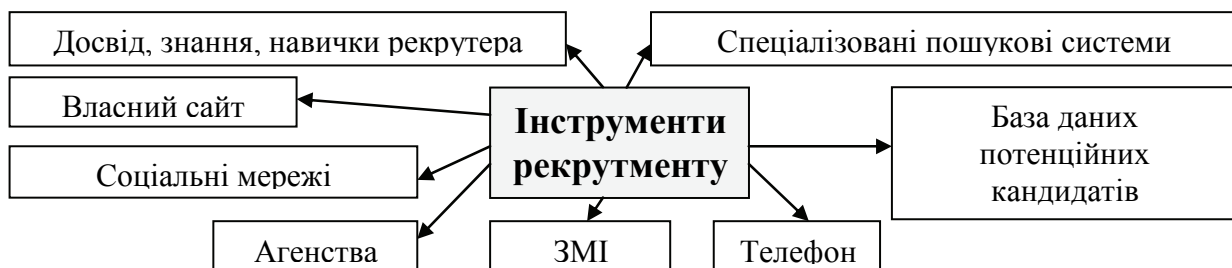

Рис. 1. Інструменти рекрутменту [розроблено автором на основі джерел [1-6]]

Основною функцією рекрутменту є забезпечення підприємства-замовника кандидатами, що відповідають вимогам роботодавця до вакантної посади. Дана функція передбачає здійснення пошуку кандидатів, а також відбір та введення нових працівників в діяльність підприємства [5].

Процес рекрутменту включає аналіз вимог до кандидата на вакантну посаду, аналіз привабливості вакантної посади, пошук та відбір кандидатів, найм та інтеграцію нового працівника в організацію.

Розглянемо особливості кожного етапу процесу більш докладно [6].

Аналіз вимог до кандидата на вакантну позицію передбачає визначення необхідних знань, умінь, навичок, а також інших характеристик, які є необхідними для конкретного виду діяльності. Така інформація в повній мірі відображена в таких документах, як посадові інструкції та кваліфікаційні вимоги. Досить часто підприємства вже мають такі документи для вакантних посад, проте в процесі

рекрутменту вони підлягають перегляду та модернізації у відповідності з новим умовами.

Виявлення привабливості вакантної посади для кандидатів здійснюється шляхом її аналізу за наступними критеріями:

1. Якість посадових інструкцій. Цей документ є вирішальним при залученні кандидатів, адже чітке формулювання вимог до посади дає можливість підібрати відповідного фахівця. При цьому підприємство має вказати привабливі сторони даної посади на даному підприємстві (наприклад, гнучкий графік роботи або високий рівень корпоративної культури).

2. Якість системи відбору та найму. Підприємство повинно бути готовим до пошуку найбільш відповідного кандидата на посаду, а отже має чітко визначити перелік найбільш пріоритетних характеристик потенційного працівника.

3. Якість структурування грошових пропозицій. Загальна грошова пропозиція є ключовою у прийнятті рішення кандидатом, тому підприємство повинно чітко окреслити базовий оклад, пільги, опції, винагороди, бонуси за продуктивність праці.

4. Якість подання нематеріальних цінностей підприємства. Досить часто грошова винагорода не є основним мотивом при залученні найбільш відповідних кандидатів на вакантну посаду, їх увагу привертають такі аспекти, як: гнучкий графік роботи та відпусток, можливість працювати вдома, можливість кар'єрного зростання, умови безперервної освіти тощо.

5. Ознайомленість працівників підприємства з вакантними посадами. Освідомленість працівників підприємства щодо пошуку кандидатів на вакантну посаду викриває доступ до спеціалістів з якими знайомі працівники. Цей спосіб пошуку та найму працівників є досить ефективним і дозволяє знайти необхідну кандидатуру в найменш короткий час та найменш затратною способом.

6. Особливість ключової переваги. Підприємство повинно визначити основну перевагу, яку воно може надати кандидату порівняно з іншими роботодавцями. Цей аспект є чи не найважливішим в процесі залучення найбільш кваліфікованих спеціалістів в кожній конкретній сфері.

Пошук та відбір кандидатів на вакантну посаду передбачає відбір та аналіз резюме кандидатів, що шукають роботу, а також проведення співбесід та тестування. Процес відбору відповідних кандидатів повинен відповідати такій послідовності дій:

1. Відбір кандидатів на посаду на основі вивчення наданих документів (наприклад, резюме, автобіографії, копій дипломів, копії трудової книжки тощо);

2. Проведення короткого інтерв'ю по телефону з кандидатами, які були обрані на основі обробки документів;

3. Проведення очної співбесіди з кандидатами, що залишилися в списку бажаних після телефонного опитування.

Після вдалої співбесіди з рекрутером кандидата відправляють на співбесіду з безпосереднім роботодавцем. При цьому рекрутер повинен заздалегідь переглянути всю інформацію в посадових

інструкціях, резюме, бланках, профілями співробітників та окреслити коло можливих питань, підготувати план проведення співбесіди з послідовністю викладу інформації кандидатом на посаду, підготувати місце для проведення співбесіди з роботодавцем, заздалегідь надати роботодавцю перелік кандидатів на посаду, що будуть направлені на співбесіду.

Інтеграція нового працівника в організацію - це останній етап в процесі рекрутменту, що передбачає привітання нового працівника та надання йому інформації, якою він повинен володіти. Введення нового працівника в курс справ переслідує три основні мети:

- зменшення періоду пристосування працівника до нового місця роботи;

- створення сприятливого ставлення нового працівника до підприємства;

- забезпечення ефективної віддачі від роботи нового працівника в найкоротший термін.

Першим кроком інтеграції працівника є надання докладної інформації щодо підприємства та функцій в працівника в його процесах. Таку інформацію необхідно надавати персонально в усній формі. При цьому важливо розповісти про історію становлення підприємства, його місію, продукцію, основні умови найму (години роботи, відпустки, страхування), систему оплати праці, внутрішні радила підприємства, дисциплінарні процедури, порядок розгляду скарг та пропозицій, можливість навчання, техніку безпеки, медичне обслуговування, побутові зручності тощо.

Наступним кроком інтеграції нового працівника є проведення ввізного інструктажу на безпосередньому місці роботи, що здійснюється начальником відповідного відділу або спеціалістом, місце якого буде замінювати новий працівник.

ВИСНОВКИ

В ході проведеного дослідження удосконалено поняття «рекрутмент», під яким, на відміну від існуючих, слід розуміти процес пошуку та найму найбільш кваліфікованих кандидатів на вакантну посаду поза межами підприємства в найменш короткий проміжок часу та найменш затратний способом.

Визначено, що процес рекрутменту включає чотири основні етапи: аналіз вимог до кандидата на вакантну посаду, виявлення привабливості вакантної посади для кандидатів, пошук та відбір кандидатів, інтеграція нового працівника в організацію.

Обґрунтовано, що основними інструментами сучасного рекрутменту є досвід, знання та навички рекрутера, база даних потенційних кандидатів, спеціалізовані пошукові системи, соціальні мережі, власний сайт, агентства, ЗМІ, телефон.

Список використаних джерел

1. Garner E. Recruitment and Selection. Hiring the people you want / Eric Garner. – NY: Bookboon, 2013. – 52 p.

2. Gusdorf M.L. Recruitment and Selection: Hiring the Right Person: A two-part learning module for undergraduate students / Myrna L. Gusdorf. –

Alexandria: Society for Human Resource Management, 2008. – 32 p.

3. О'Нил Д. Интервью при отборе. 58 лучших вопросов из практики крупнейших компаний мира / Д. О'Нил. – М.: Картера-Пресс, 2012. – 272 с.

4. Валинуров И. Рекрутинг на 100%. Искусство првлекать лучших / Ильзиз Валинуров. – Р-н-Д: Феникс, 2014. – 128 с.

5. Крупина Е. 101 совет менеджеру по подбору персонала / Екатерина Крупина. – М.: Альпина Паблишер, 2013. – 80 с.

6. Иванова С. 50 советов по рекрутингу / Светлана Иванова. – М.: Альпина Паблишер, 2014. – 256 с.

ГІЛЬОРМЕ
Тетяна Вікторівна

УДК 657.471.12:331.214.72

ДЬЯЧЕНКО
Олена Вікторівна

**УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ
ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ
ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА**

**IMPROVED METHODS OF INTERNAL
AUDIT OF ENTERPRISE STAFF**

кандидат економічних наук,
доцент кафедри статисти-
тики, обліку та економічної
інформатики

магістрант кафедри статисти-
тики, обліку та економічної
інформатики, Дніпропетров-
ський національний університет
ім. Олеся Гончара

Одним із видів здійснення управлінського аудиту є аудит персоналу. Його сутність зводиться до запровадження діагностики персоналу підприємства. Виокремлено основні структурні елементи реалізації діагностування, за допомогою яких і здійснюється аудит персоналу (моніторинг, аналіз, оцінка, перевірка, експертиза документації з управління персоналом, ревізія кадрового діловодства, запровадження).

Одним из видов осуществления управленческого аудита является аудит персонала. Его сущность сводится к внедрению диагностики персонала предприятия. Выделены основные структурные элементы реализации диагностирования, с помощью которых и осуществляется аудит персонала (мониторинг, анализ, оценка, проверка, экспертиза документации по управлению персоналом, ревизия кадрового делопроизводства, внедрения).

One of the types of management audit is personnel audit. Its essence lies in the implementation of diagnostics for enterprise personnel. The work attempts at emphasizing the major structural elements of diagnostics realization, with the help of which the personnel audit is performed (including monitoring, analysis, evaluation, examination, personnel management documents assessment, staff records management revision, introduction of innovations into diagnostics of personnel activity, development of recommendations).

Ключові слова: аудит персоналу, управлінський аудит, адаптація, ефективність

Ключевые слова: аудит персонала, адаптация, эффективность

Keywords: personnel audit, management audit, adaptation, efficiency

ВСТУП

Оптимізаційна роль технології аудиту персоналу має важливе значення в сучасних кризових умовах. Оскільки в умовах кризи відбувається формування нової стратегії, що супроводжується фактичним переходом стратегії функціонування на активний розвиток, таким чином це має забезпечити стабільність і ефективність системи управління персоналом. Відповідно до цього при стабільному функціонуванні підприємства, внутрішній аудит персоналу виступає стратегічною функцією управління персоналом. У сучасних економічних школах представлено безліч напрямків досліджень з проблематики методології аудиту персоналу підприємства. Так, Фриман Є.В. розробив основні складові проведення аудиту персоналу при прийнятті кадрових рішень [9, с. 153]. Рачинський А.П. запропонував розглядати інструментально-технологічні засади аудиту у контексті розробки технології стратегічного управління [7, с. 30]. Селіна А.І. розробила групування внутрішніх стандартів аудиту персоналу [8, с. 56]. Модель технології аудиту персоналу, що запропонована Кібановим А.Я., розподіляє відповідні функціональні повноваження між підсистемами управління персоналом [3, с. 128].

МЕТА РОБОТИ полягає в удосконаленні методики внутрішнього аудиту персоналу підприємства.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, а саме: критичного аналізу, функціональний метод аудиту.

РЕЗУЛЬТАТИ

Аналізуючи аудит персоналу як один із видів технології стратегічного управління, доцільно чітко виходити із розуміння двох його рівнів: *внутрішнього аудиту* (здійснюється відповідним функціональним підрозділом підприємства, керівниками функціональних підрозділів) та *зовнішнього аудиту* (супутні послуги аудиторських фірм та аудиторів).

При вивченні класифікаційний ознак, що застосовуються у методах реалізації технології аудиту персоналу, запропоновано виділити класифікаційну ознаку в залежності від джерел облікової інформації (оперативного, бухгалтерського, статистичного, управлінського обліку) (табл. 1). Ознака методів реалізації технології аудиту персоналу (в залежності від джерел облікової

інформації) дозволяє отримати інформацію отримання інформації, засобів вимірювання, цілей диференційовано в залежності від користувачів отримання інформації та ін.

Таблиця 1

Класифікаційна ознака методів реалізації технології аудиту персоналу (авторська розробка)

Ознака методів від джерел облікової інформації	Характеристика		
	Сутність	Переваги	Недоліки
Інформаційно-оперативна	Дослідження первинної документації формування персоналу	Своєчасне комплектування всіх підрозділів, а також дотримання штатної дисципліни	Як правило зводиться у простому фіксування фактів
Інформаційно-бухгалтерська	Взаємозв'язок персоналу з усією сукупністю активів підприємства	Дозволяє визначити взаємозв'язок між синтетичними та аналітичними показниками	Розглядає персонал тільки як елемент витрат
Інформаційно-статистична	Передбачає використання фактичних статистичних даних за попередні роки (середніх величин) при встановленні прогнозних показників	Дає можливість провести статистичне дослідження	Потребує наявності відповідної документації за минулі роки
Інформаційно-управлінська	Забезпечення управлінського персоналу інформацією для прийняття управлінських рішень щодо аудиторської перевірки персоналу	Унікальність дослідження	Користувачі інформації тільки управлінці

Реалізація внутрішнього аудиту персоналу регламентується відповідними принципами, головними з яких є: комплексність, оперативність, перспективність, багатоаспектність, узгодженість, адаптивність, паралельність.

Основним технологічним прийомом здійснення аудиту персоналу на підприємствах є діагностування його діяльності, при цьому доцільно виокремити основні структурні елементи реалізації діагностування, за допомогою яких і здійснюється аудит персоналу є: моніторинг, аналіз, оцінка, перевірка, експертиза документації з управління персоналом, ревізія кадрового діловодства, запровадження нововведень щодо діагностування діяльності персоналу, розробка рекомендацій. В межах даного аналізу також слід звернути увагу на методологію реалізації аудиту персоналу на підприємстві. Важливу роль відведено функціональному методу здійснення аудиту персоналу. Основою запровадження даного методу є комплексне, системне діагностування персоналу, метою якого є підвищення ефективності його функціонування та всієї організаційної структури. Функціональний метод аудиту персоналу дозволяє сформулювати аудиторський висновок і розробити рекомендації щодо вдосконалення управління персоналом на підприємстві.

Виходячи із цього, функціональний метод аудиту персоналу забезпечує суттєві переваги у системі управління персоналом, зокрема, залучення зовнішніх експертів до процедури аудиту персоналу – більш об'єктивна оцінка. Завдяки даному методу, детально вивчаються всі можливості оптимізації по кожному функціональному напрямку діяльності

персоналу, зокрема, вдосконалюється система управління персоналом.

Джерелами аудиторських доказів при проведенні внутрішнього аудиту персоналу є: дані первинних документів і звітів (відображається основна інформація про операції, системи та процеси); облікові реєстри; фінансова, бюджетна, статистична, податкова та інші види звітності; розрахунки, декларації, кошториси, калькуляції, договори, контракти, накази, розпорядження; матеріали контрольних заходів; дані, що отримані за результатами експертних перевірок, контрольних замірів, проведених за участю працівників підрозділу внутрішнього аудиту; інші документи та матеріали, необхідні для проведення внутрішнього аудиту.

Документальне оформлення внутрішнього аудиту персоналу складається з двох видів документів – робочих та офіційних. Робочі документи – це записи (форми, таблиці), за допомогою яких працівник підрозділу внутрішнього аудиту фіксує проведені прийоми та процедури внутрішнього аудиту, тести, отриману інформацію і відповідні висновки, які здійснюються під час його проведення [5]. До робочої документації вноситься інформація, яка підтверджує висновки, викладені в аудиторському звіті. Офіційним документом є аудиторський висновок – документ, складений за результатами внутрішнього аудиту, який містить відомості про хід внутрішнього аудиту, стан системи внутрішнього контролю, аудиторський висновок. До аудиторського звіту додаються рекомендації щодо удосконалення діяльності установи залежно від характеру виявлених проблем [5]. Пропонується визначати внутрішні стандарти проведення аудиту персоналу на підприємствах: загальні стандарти (визначення

концептуальної бази); основні стандарти (підготовка і планування аудиту персоналу, технологія аудиту системи управління персоналом, вимоги до формування висновку); стандарти професії (вимоги до кваліфікації внутрішніх аудиторів відповідно до напрямів і рівнів аудиту персоналу).

ВИСНОВКИ

Аудит персоналу суб'єктів господарювання дозволяє сформувати системне уявлення про його діяльність, виявити «сильні» та «слабкі» сторони такої діяльності, порівняти її на відповідність стандартам ефективності діяльності. Це свідчить про те, що аудит персоналу як технологія внутрішнього аудиту, дозволяє сформувати нову якість у керівника – вміння знаходити дефекти реалізації управлінських функцій та розробляти механізми їх усунення. Системне запровадження аудиту персоналу у системі управління підприємством сприяє розвитку системи управління персоналом в цілому. Також, на наш погляд, необхідно застосовувати моніторинг результатів впровадження рекомендацій (встановлює вимоги у внутрішніх документах з питань проведення внутрішнього аудиту) для того, щоб впевнитися в тому, що відповідальні за діяльність розпочали ефективні дії, спрямовані на їх виконання, або

керівництво досліджуваного підрозділу взяло на себе ризик невиконання таких рекомендацій.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту» від 04.10.2011 № 1247 із змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1219-11/page>.
2. Фриман Є.В. Організаційні засади аудиту персоналу при прийнятті кадрових рішень на підприємстві / Є.В. Фриман // Проблеми економіки. – 2012. – № 3. – С. 151-154.
3. Рачинський А.П. Аудит персоналу як технологія забезпечення ефективності системи управління персоналом органів влади: навч.-метод. матеріали / А.П. Рачинський; уклад. Н.А. Коняшина. К., НАДУ. – 2013. – 36 с.
4. Селина А.И. Совершенствование системы управления персоналом посредством аудита управления персоналом / А.И. Селина // Кадровик. Кадровый менеджмент. – 2007. – № 5. – С. 54-69.
5. Кибанов А.Я. Формирование системы управления персоналом / А.Я. Кибанов, Д.К. Захаров. – М.: ГАУ, 2003. – 376 с.

ЛИСЕНКО

УДК 338.32

Аліна Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства, Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ПОРІВНЯННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНО-РЕСУРСНОЇ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНО-ЦІЛЬОВОЇ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ДОРОЖНІХ ПІДПРИЄМСТВ

COMPARISON OF FUNCTIONAL-RESOURCE AND FUNCTIONAL-TARGET SYSTEMS OF COST MANAGEMENT OF ROAD ENTERPRISES

В статті запропоновано провести порівняльний аналіз існуючої системи та вдосконаленої на її основі нової системи управління витратами дорожніх підприємств.

В статье предложено провести сравнительный анализ существующей системы и усовершенствованной на ее основе новой системы управления затратами дорожных предприятий.

The article suggested a comparative analysis of the existing system and improved on the basis of a new system of travel expenses of enterprises.

Ключові слова: витрати, система, управління, дорожнє підприємство, ресурси, цілі, функції, аналіз

Ключевые слова: расходы, система, управление, дорожное предприятие, ресурсы, цели, функции, анализ

Keywords: costs, system, management, road enterprise, resources, aims, functions, analysis

ВСТУП

В умовах економічної кризи, що супроводжується недостатніми обсягами фінансування галузей народного господарства України, особливу актуальність здобувають питання формування ефективної системи управління витратами підприємств дорожнього комплексу.

Дорожнє будівництво містить у собі будівництво, реконструкцію, експлуатацію й утримання автомобільних доріг й прилеглої інфраструктури. Обмеженість фінансових ресурсів, спрямованих на розвиток галузі, зумовлює підпорядкованість таких підприємств принципу мінімізації витрат на виробництво дорожньо-будівельних робіт та послуг у поєднанні з раціональним розміщенням виробничих ресурсів.

Багато вітчизняних і закордонних учених присвятили свої наукові праці розгляду сутності витрат як економічної категорії: І.О. Бланк [1], С.Л. Брю [2], С.О. Котляров [3], Ю.Б. Кравчук [4], К.Р. Макконелл [2], А.М.Турило [4], Ю.С. Цал-Цалко [5]. Однак, проблема встановлення зворотного зв'язку між управлінням витратами виробництва й ефективністю діяльності промислового підприємства в цілому дотепер не одержала досить повного й системного відбиття.

МЕТА РОБОТИ

Метою дослідження є порівняльний аналіз вже існуючої системи управління витратами підприємств дорожнього комплексу та побудованої на цій основі вдосконаленої системи.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Досягнення означеної мети відбувається на засадах системного підходу.

РЕЗУЛЬТАТИ

Діяльність дорожніх підприємств безпосередньо пов'язана з використанням наявних у них ресурсів, зокрема робочої сили, засобів виробництва й сучасних технологій. Ефективність роботи підприємств дорожнього господарства значною мірою залежить від рівня управління їхніми витратами.

Цілеспрямоване формування витрат на дорожньому підприємстві відбувається за їх видами, місцями та носіями і представляє собою систему управління ними, що містить у своєму складі такі структурні елементи, як облік, аналіз, планування, контроль, мотивацію, організацію прийняття рішень. Постійний контроль за ефективним використанням ресурсів дорожньо-будівельних та дорожньо-експлуатаційних підприємств дозволяє розкрити причини їхнього неефективного використання, а також встановити внутрішні резерви зниження, прийняти ефективні рішення щодо управління витратами. В загальному випадку розрізняють три аспекти існуючої функціонально-ресурсної системи управління витратами підприємства – це функціональний, організаційний та мотиваційний аспекти. Крім того до складу системи входять такі блоки окремо взятих підсистем, як: прогнозування і планування витрат за їхніми видами на дорожні роботи та послуги з урахуванням наявних ресурсів; нормування витрат за встановленими стандартами і нормативами дорожнього будівництва; розподіл ресурсів та пошук джерел їхньої економії відповідно до плану реалізації дорожніх робіт, послуг та підрядного кошторису; регулювання процесу витратоутворення на підприємстві; організування процесу управління витратами в загальному випадку; стимулювання економії ресурсів і зниження витрат тощо.

Проведений в ході дослідження аналіз показав, що основний недолік функціонально-ресурсної системи управління витратами дорожніх підприємств полягає у недостатній адаптованості її до виконання аналітичної функції, і, як наслідок, відсутності стійкого зв'язку з процесом прийняття управлінських рішень в сфері раціонального розподілу ресурсів підприємства.

Саме тому, на відміну від існуючого підходу, пропонуємо розрізняти функціонально-цільову структуру системи управління витратами на

підприємствах дорожнього господарства за наступними підсистемами: цільова підсистема; функціональна підсистема; забезпечуюча підсистема.

В загальному випадку просторово-матрична структура функціонально-цільової системи управління витратами підприємств дорожнього господарства має трьохмірне графічне зображення й розподілена на чисельні сектори, кожний з яких має власне змістовне наповнення й відповідає вимогам загальних правил дослідження управлінських систем.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз функціонально-ресурсної та функціонально-цільової систем управління витратами дорожніх підприємств

ФУНКЦІОНАЛЬНО-РЕСУРСНА СИСТЕМА			ФУНКЦІОНАЛЬНО-ЦІЛЬОВА СИСТЕМА		
Структура системи	«+» системи	«-» системи	Структура системи	«+» системи	«-» системи
Функціональна підсистема	Функціональна орієнтованість (наявність підсистем, які мають справу з операціями, що повинні бути виконані; але не пов'язаних з виконавцями цих операцій) Наявність великої кількості різноманітних зв'язків між структурними елементами системи	Обмеженість функціональних зв'язків Втрата синергизма при взаємодії підсистем	Цільова підсистема	Цільова орієнтованість (наявність підсистем, що мають власне цільове призначення, підпорядковане цільовому призначенню підприємства) Наявність у системі елементів самоорганізації	Труднощі в описі системи
Організаційна підсистема	Можливість встановлення черговості вирішення завдань із урахуванням черговості використання проміжної інформації	Зменшення кількості елементів підсистем управління витратами шляхом зміни кількості інформації	Функціональна підсистема	Наявність великої кількості різноманітних зв'язків між структурними елементами системи	Складність при встановленні числа можливих шляхів, що зв'язують будь-які два показники або завдання
Мотиваційна підсистема	Можливість побудови ефективної системи винагород	Зниження потенціалу самостійного управління через протиріччя, які вирішуються централізовано	Забезпечуюча підсистема	Дозволяє визначити послідовність проектування й впровадження завдань системи управління витратами й функціональної підсистеми	Зниження потенціалу малопотужних об'єктів управління за рахунок перерозподілу їхнього забезпечуючого ресурсу на користь домінуючого структурного блоку системи

Цільова підсистема включає до свого складу цільові настанови щодо управління витратами на дорожньому підприємстві у площині управління основним та допоміжним виробництвами; управління

якістю; управління соціальним розвитком; управління охороною навколишнього середовища.

До складу функціональної підсистеми управління витратами входить низка окремих підсистем, зокрема: оперативного управління виробництвом;

управління фінансово-економічною діяльністю; управління капітальними інвестиціями; управління маркетингом; управління персоналом; управління матеріально-технічним забезпеченням; управління технічною підготовкою виробництва.

Забезпечуюча підсистема управління витратами на підприємствах дорожнього господарства представлена такими елементами, як фінансове забезпечення; технічне забезпечення; програмне забезпечення; організаційно-економічне забезпечення; нормативне та інформаційне забезпечення.

На відміну від функціонально-ресурсної системи управління витратами, означений підхід дозволяє більш жорстко встановлювати контур віднесення до визначеної підсистеми структури управління витратами, віддаючи перевагу цільовим настановам як першочерговому етапу усього процесу управління. При цьому усі три підсистеми здатні до самоорганізації, тобто безперервного самовдосконалення при безперервному збільшенні ефективності виробництва, що з позиції управління витратами має прояв у формі синергетичної складової від взаємодії цільової, функціональної та забезпечуючої підсистем.

Порівняння існуючої функціонально-ресурсної системи та запропонованої функціонально-цільової системи управління витратами дорожніх підприємств наведено в табл. 1.

ВИСНОВКИ

Серед основних недоліків запропонованої функціонально-цільової системи управління витратами можна виділити труднощі в описі системи через графічну трьохвимірну інтерпретацію окремих блоків підсистем в цільовій площині підприємства. Однак такі недоліки можна усунути шляхом побудови ієрархічного дерева цілей для дорожнього підприємства в цілому, та для кожного його підрозділу окремо. Крім того, можуть виникати

складнощі при встановленні числа можливих шляхів, що зв'язують будь-які два показники. Зазначений недолік не є суттєвим при побудові моделі системи через те, що його усунення відбувається доволі простим шляхом – за рахунок побудови планів-графіків виконання завдань за окремими підрозділами підприємства. Останнім, на нашу думку, недоліком розробленої функціонально-цільової системи управління витратами дорожнього підприємства в забезпечуючій площині є зниження потенціалу малопотужних об'єктів управління за рахунок перерозподілу їхнього забезпечуючого ресурсу на користь домінуючого квадранту-блоку системи відповідно до встановлених на визначену точку часу цільових завдань підприємства з метою коригування структури моделі для попередження/усунення прогнозованого дисбалансу. Означений недолік можна виправити за допомогою раціонального розподілу наявних фінансових, техніко-технологічних, кадрових та інших ресурсів за попередньо затвердженими й своєчасно скоригованими бюджетами, планами та балансами ресурсів.

Список використаних джерел

1. Бланк И.А. Управление прибылью. – К.: Ника-центр, 1998. – 544 с.
2. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: Пер. с 13-го англ. изд. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 974 с.
3. Котляров С.А. Управление затратами: Учебное пособие. – СПб: Питер, 2001. – 160 с.
4. Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А. Управление витратами підприємства: Навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2006. – 120с.
5. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: Навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2003. – 656 с.

МАШЛЯКЕВИЧ

Аліна Олександрівна

УДК 330.322.16

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИINVESTMENT POLITICS OF SUPPORT OF DEVELOPMENT OF
ENTERPRISES IS ON THE MODERN STAGE IN ECONOMY OF UKRAINE

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки
підприємства, Харківський
національний автомобільно-
дорожній університет

У статті проаналізовано сучасний стан економіки України, яка потребує розробки інвестиційної політики з урахуванням особливостей трансформації виробничих відносин, які можуть бути одержані під час дослідження сутності взаємозв'язку інвестицій та економічного зростання. Також розглянуто законодавчу базу прийняту державним органом з інвестиційної діяльності в Україні і розроблені мною рекомендації щодо удосконалення інвестиційної політики.

В статье проанализировано современное экономическое состояние Украины, где необходима разработка инвестиционной политики с учетом особенностей трансформации производственных отношений, которые мы можем получить во время исследования сущности взаимосвязи инвестиций и экономического развития. Также рассмотрено законодательную базу, принятую государственным органом, отвечающим за инвестиционную деятельность в Украине и разработаны мной рекомендации по усовершенствованию инвестиционной политики.

The modern state of economy of Ukraine, which needs development of investment policy taking into account features transformations of production relations, which can be the essences of intercommunication of investments and economy growing got during research, is analysed in the article. A legislative base is also considered accepted a public organ from investment activity in Ukraine and recommendations are developed by me in relation to the improvement of investment policy.

Ключові слова: інвестиційна політика, державна підтримка розвитку підприємств, законодавчі акти щодо інноваційного інвестування

Ключевые слова: инвестиционная политика, государственная поддержка развития предприятий, законодательные акты по инновационному инвестированию

Keywords: investment politics, state support of development of enterprises, legislative acts, is in relation to the innovative investing

ВСТУП

Багато років підряд ми маємо можливість спостерігати падіння обсягів виробництва в Україні, що свідчить про відсутність стратегії в розробці цільових орієнтирів в державі стосовно напрямів розвитку останньої на сучасному етапі економіки України, який супроводжується кризовими явищами на фоні процесів глобалізації. Економічне зростання не є стійким з причини відсутності інвестиційної політики, що призводить до хаотичного перерозподілу ресурсів та до нехтування сучасними світовими тенденціями розвитку галузей-лідерів. Станом на сьогодні значна частина національного виробництва складається з видобування та первинної переробки сировинних матеріалів, в той час як державна підтримка наукоємних підприємств, сфери послуг та виробництва інформаційного продукту не є пріоритетом економічної політики. Дотримання такого підходу призводить лише до подальшої деградації структури національного виробництва. Тому дуже важливою є розробка інвестиційної політики з урахуванням особливостей трансформації виробничих відносин, які можуть бути

одержані під час дослідження сутності взаємозв'язку інвестицій та економічного зростання.

МЕТА РОБОТИ полягає в аналізі сучасної загальної стратегії розвитку України та доцільності формування державної інвестиційної стратегії, основною метою якої повинно бути досягнення стійкого зростання та розвитку економіки країни.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційну базу наукового дослідження становлять наукові праці вчених, ресурси Internet, нормативно-правові акти, документи та Закони України у сфері розвитку інвестиційної діяльності. В дослідженні застосовувались теоретичний метод аналізу даних, метод формалізації даних та метод порівняння.

РЕЗУЛЬТАТИ

В господарчому житті суспільства відбуваються позитивні зміни під впливом досвіду та традицій ведення бізнесу в країнах – світових лідерах, що визначається контактами з іноземними бізнес-структурами і інститутами управління іноземних

держав. Позитивна динаміка проявляється в формуванні нової культури господарювання.

Негативним моментом є відсутність бажання, а часто і невміння власників фінансових, матеріальних, інформаційних і трудових ресурсів управляти виробництвом та організовувати його. Незважаючи на наявність значної кількості інвестиційних ресурсів в масштабах всієї економіки, виробництво відчуває значні труднощі в пошуку засобів розвитку, що посилюється малоефективним механізмом перерозподілу ресурсів на рівні всієї економіки.

В цих умовах виникає серйозний сумнів про однозначність економічного зростання в даний час. Теперішня економічна динаміка потребує розробки інвестиційної політики з урахуванням особливостей трансформації виробничих відносин, які можуть бути одержані під час дослідження сутності взаємозв'язку інвестицій та економічного зростання.

У зв'язку з необхідністю розробки загальної стратегії розвитку України доцільно формування державної інвестиційної стратегії, основною метою якої повинно бути досягнення стійкого зростання та розвитку[1].

Тому я провела аналіз та системний огляд роботи державного органу з інвестиційної діяльності в Україні, який розробив низку законів щодо інвестиційної діяльності у промисловості. І надала рекомендації щодо вдосконалення державного регулювання реального інвестування як засобу реіндустріалізації економіки України.

Інституційні засади інвестиційної діяльності складаються із сукупності основоположних правил та впорядкованого набору інститутів, що встановлюють правила координації інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів[2].

Інвестиції у промисловість являють собою вкладення грошових, майнових та інтелектуальних цінностей у проектування і будівництво підприємств, закупівлю обладнання, технологічну модернізацію та оновлення продукції. Інвестиціям у промисловість притаманні наступні основні особливості:

- спрямованість на перспективні завдання щодо зростання національного багатства, формування експортного потенціалу, створення робочих місць;
- висока питома вага будівельних робіт і обладнання у складі інвестицій;
- висока наукоємність та інноваційність, зумовлені необхідністю придбання або створення нематеріальних активів в рамках інвестиційних проектів.

Світовий ринок інвестицій у промисловості характеризується пріоритетним інвестуванням реіндустріалізації та інноваційних процесів[3]. Інвестиційна діяльність на більшості підприємств України обмежується аварійними і поточними ремонтами та імпортом окремих одиниць обладнання. Незалежні рейтингові агентства вважають інвестиційний клімат в Україні незадовільним.

Для системного аналізу інституційного середовища інвестиційної діяльності у промисловості законодавчі акти у цій сфері розділені на наступні групи:

- базовий закон про інвестиційну діяльність;

- закони щодо іноземного інвестування;
- законодавство щодо створення інвестиційно-орієнтованих підприємств;
- законодавство щодо фіскального регулювання інвестиційної діяльності;
- законодавство, що регулює фінансове забезпечення інвестиційних процесів;
- законодавство щодо стимулювання інвестиційної діяльності;
- законодавчі акти щодо інноваційного інвестування;
- законодавство щодо взаємозв'язку інвестування та приватизації;
- законодавство щодо управління та організації інвестиційної діяльності;
- законодавство щодо приватно-державного партнерства та форм міжнародної взаємодії в інвестиційній сфері.

Розвиток інвестування промисловості залежить від законодавчого регулювання об'єднання підприємств. ГК України встановлює правові основи діяльності об'єднань підприємств (асоціацій, корпорацій, концернів, консорціумів і ін.).

Базовим законом, що регулює інвестиційну діяльність в Україні, є Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ, який гарантує захист прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності, встановлює загальні умови та порядок державного регулювання інвестиційної діяльності.

Інвестиційна активність у промисловості залежить від податкової системи[4]. Реформа податкової системи має продовжуватися в напрямку фіскального стимулювання, що сприяє формуванню додаткових інвестиційних ресурсів на підприємствах.

Важливим елементом інституційного середовища інвестиційної діяльності є законодавство щодо фінансового забезпечення інвестицій. Закон України «Про інвестиційну діяльність» визначає джерела фінансування інвестицій, форми їх стимулювання за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

Також запроваджується програмно-цільовий підхід до регулювання інвестиційної діяльності. Постанова КМУ від 02.02.2011 р. № 389 «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні» спрямована на мотивацію реальних інвестицій та інвестиційного кредитування. Розпорядження КМУ від 29.09.2010 р., № 1900 «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки» передбачає стимулювання приватних інвестицій у реальному секторі. Постанова КМУ від 27.02.2013 р. № 187 «Про затвердження Державної програми активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки» містить заходи щодо покращення інвестиційного клімату і модернізації промисловості. Постанова КМУ від 12.09.2011 р. № 1130 «Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього виробництва» передбачає інноваційний розвиток космічної та авіабудівної галузей, металургії, хімічної та легкої промисловості. Розпорядження КМУ від 17.07.2013 р. № 603-р «Про схвалення Концепції Загально-

державної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року» передбачає створення науково-інноваційно-виробничих кластерів на базі комерціалізації власних наукових розробок. Інституційні засади кластерної моделі розвитку економіки закладені у проектах «Концепції створення кластерів в Україні» і «Національної стратегії формування та розвитку транскордонних кластерів», проте документи ці поки що не прийняті. Недоліком діяльності з програмування інвестиційного розвитку у промисловості є неузгодженість програм, відсутність відповідальності за їх виконання, внаслідок змін у системі державного управління, розпорошення ресурсів між багатьма програмами. [5].

Дуже велике значення має ще й те, що в рамках українського законодавства приділено увагу формам приватно-державного партнерства та міжнародної взаємодії в інвестиційній сфері. Прикладом такої взаємодії в інвестиційній сфері є Рамкова угода між Україною та Європейським інвестиційним банком (ЄІБ), яка набула чинності ще 8.04. 2006 р. Угода сприяє наданню Україні кредитів для реалізації інвестиційних проектів[5].

Але беручи до уваги всі зусилля держави, все ж таки недосконалість інституційних засад інвестування в Україні опосередковано засвідчують рейтинги інвестиційного клімату. Україна представлена у наступних рейтингах інвестиційної привабливості: Глобальний індекс конкурентоспроможності; Індекс «Doing Business»; Fitch Ratings; Рейтинг «Moody's Investor Services»; Індекс інвестиційної привабливості; Індекс сприйняття корупції; Глобальний барометр корупції; Звіт про конкурентоспроможність регіонів України; Індекс економічної свободи.

В рамках глобального індексу конкурентоспроможності у 2014 р. відзначені фактори, що знижують інвестиційну привабливість України: ситуація із захистом права власності (143 місце із 148), адміністративний тиск на бізнес (137 місце), втрата незалежності судової системи (139 місце), фаворитизм в управлінні (133 місце), ефективність системи вирішення суперечок (144 місце)[6]. За іншими рейтингами Україна займає приблизно такі ж місця, що не є хорошим показником економічного стану нашої країни.

ВИСНОВКИ

Після проведення цього аналізу можна зробити такі висновки, що державна інвестиційна стратегія України має містити в собі такі рекомендації:

1. Світовий ринок інвестицій характеризується конкуренцією за реальні інвестиції, пріоритетним інвестуванням процесів реіндустріалізації і модернізації.

2. Інституційне середовище інвестиційної діяльності має забезпечити відродження промисловості України шляхом реалізації природних та конкурентних переваг у важливих для країни галузях. Базовий закон «Про інвестиційну діяльність» слід вдосконалювати у напрямку врахування особливостей реальних інвестицій; запровадження механізму

громадської апробації інвестиційних проектів у промисловості, посилення зв'язку цього закону із законодавством щодо зонування територій.

3. Режим іноземного інвестування має вдосконалюватися у напрямку захисту прав інвесторів; законодавчого забезпечення системи страхування інвестицій від некомерційних ризиків, у т.ч. заснування за участі держави страхової компанії і забезпечення її виходу на міжнародні страхові ринки. Слід забезпечити передбачуваність податкової та амортизаційної політики по відношенню до спільних підприємств. Для активізації іноземного інвестування у промисловості необхідне: проведення аудиту спеціальних режимів інвестиційної діяльності та уточнення концепції їх застосування; створення нормативно-правової бази господарських і рентних відносин щодо участі іноземних інвесторів у розробці родовищ корисних копалин.

4. Активізація інвестування у промисловості можлива за умов стабільності податкового режиму та фіскальної мотивації. Доцільно опрацювати питання: зниження ставок оподаткування на певний період для високотехнологічних галузей.

5. Законодавство щодо стимулювання інвестиційної діяльності у промисловості за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів має бути переглянуте із врахуванням необхідності децентралізації податкової системи та мотивації участі в інвестиційній діяльності місцевих органів управління. У місцевих бюджетах повинні залишатися податки за використання надр і податок на прибуток, що дозволить із врахуванням місцевих потреб будувати виробничу інфраструктуру, підвищувати ефективність регіональних промислових комплексів і конкурентоспроможність їх продукції.

6. Потребують вдосконалення правові засади фінансування інвестицій. Бюджетна підтримка інвестиційної діяльності має здійснюватися шляхом зменшення вартості кредитів, часткового інвестування інфраструктури, часткового фінансування купівлі прав інтелектуальної власності.

7. Законодавство щодо фінансового лізингу має удосконалюватися шляхом внесення змін у частині чіткого визначення механізму організації і страхування лізингових операцій, заходів щодо захисту прав лізингодавців та лізингодержавців.

8. Інституційні засади державного програмно-цільового регулювання інвестиційної діяльності мають вдосконалюватися у напрямку забезпечення узгодженості та ефективної координації різноманітних програм, підвищення відповідальності за концентрацію та ефективне використання ресурсів, передбачених для реалізації програм.

9. Державна політика інвестування промисловості має формуватися в рамках державно-приватного партнерства та прозорості системи держзамовлень [6].

Список використаних джерел

1. Віторт Т.В. Інвестиції та економічне зростання: взаємозв'язок у перехідній економіці: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.01.01 – економічна теорія /Т.В. Віторт. – Харків, 2002. – 48 с.

2. Dynamic Social Security for Europe: A social model for recovery and growth. Social policy highlight. ISSA, 2010, №11

3. Бадалян Л., Криворотов В. Реиндустриализация: зачем и почём [Електронний ресурс]. / Л. Бадалян, В. Криворотов. - Режим доступу: odnako.org/magazine/material/reindustrializaciya-zachem-i-pochyom/

4. Ваннах М. Промышленное производство возвращается в Соединённые Штаты [Електронний ресурс]. / М. Ваннах - Режим доступу:

computerra.ru/84285/promyishlennoe-proizvodstvo-vozvrashhaetsya-v-soedinyonnyie-shtaty/.

5. Інвестиційне законодавство України: проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс]. / Режим доступу: http://www.rusnauka.com/16_NPRT_2009/Pravo/47769.doc.htm

6. Інформація Всесвітнього економічного форуму «The Global Competitiveness Report» [Електронний ресурс]. / Режим доступу: <http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness>.

МНИХ

УДК 335

Микола Володимирович

**ЕФЕКТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА КОНТРОЛЬ СТРАХОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ – ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ
СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ****EFFECTIVE REGULATION AND SUPERVISION OF INSURANCE - THE KEY
TO DEVELOPMENT OF THE EUROPEAN INSURANCE MARKET IN
UKRAINE**

доктор економічних наук,
професор, академік УАН,
заслужений економіст
України ДУ Інститут еко-
номіки та прогнозування
НАН України

Страхова діяльність має надзвичайно важливе значення для забезпечення поступового соціально-економічного розвитку держави. Нерідко діяльність страхових компаній мають прямий вплив на формування ефективної політики Уряду по здійсненню економічних реформ, забезпечуючи при цьому збалансованість економіки та надання страхових послуг, здійснення таким чином регулювання макроекономічних показників та встановлюючи чіткі правила гри для економічних суб'єктів різного рівня.

Страховая деятельность имеет чрезвычайно важное значение для обеспечения постепенного социально-экономического развития государства. Нередко деятельность страховых компаний имеют прямое влияние на формирование эффективной политики Правительства по осуществлению экономических реформ, обеспечивая при этом сбалансированность экономики и предоставления страховых услуг, осуществления таким образом регулирования макроэкономических показателей и устанавливая четкие правила игры для экономических субъектов различного уровня.

Insurance activities is essential to ensure progressive socio-economic development. Insurance companies often have a direct impact on the formation of an effective policy of the Government to implement economic reforms, while ensuring the balance of the economy and the provision of insurance services, thereby regulating the implementation of macroeconomic indicators and establishing clear rules for economic actors at various levels.

Ключові слова: страховий ринок, регулювання страхової діяльності, кептивні страхові компанії, стратегія розвитку страхового ринку

Ключевые слова: страховой рынок, регулирование страховой деятельности, кэптивные страховые компании, стратегия развития страхового рынка

Keywords: insurance market, regulation of insurance, captive insurance companies, the insurance market development strategy

МЕТОЮ СТАТТІ є здійснення характеристики стану справ у страхуванні з точки зору його розвитку на умовах асоційованого членства України в ЄС.

ЗАВДАННЯ СТАТТІ - розкрити соціальну сутність страхування та його вплив на розвиток економіки та забезпечення соціального захисту населення в сучасних умовах та надати пропозиції щодо його вдосконалення.

ОСНОВНОЮ ПРОБЛЕМОЮ, на вирішення якої спрямована стаття, це є неефективний розвиток страхування, що серйозно впливає на реформування економіки України.

Розвиток страхування на нових засадах в сучасних економічних умовах повинен стати одним із напрямків реформування української економіки, вагомим чинником вирішення нагальних соціально-економічних проблем держави, розвитку фінансового

ринку, зростання інвестиційної активності господарюючих суб'єктів та соціального захисту населення. Особливий статус повинно отримати страхування в умовах асоційованого членства України в ЄС. В той же час, особливо в останні роки, розвиток страхування в Україні не набрав тих характерних чинників, які притаманні страхуванню – це надання страхового захисту суб'єктам підприємницької діяльності, а особливо соціального захисту населення в умовах російської агресії, спаду виробництва, збільшення безробіття та погіршення соціального стану населення України. Чому ж страхування впродовж 20 років не стало тим ефективним механізмом, що надає гарантії підприємницької діяльності та соціального захисту населення? Відповідь на це питання може бути проста – страхування не забезпечує виконання притаманних йому функцій, а навпаки, окремі

страхові компанії перетворились в суб'єкти для легалізації тінювих доходів, а окремі з них в конвертаційні центри, і це факт. Крім цього, більшість страхових компаній думають про свої блага, а не про захист населення, в результаті чого страховим компаніям не довіряють страхувальники, а також іноземні перестраховальні компанії, оскільки страхові ризики в українських страхових компаніях, а також перестраховальних компаніях, практично не перестраховуються. З економічної точки зору, проблеми страхової діяльності ще більш складніші, серед них:

1. Вкрай незначний, за світовими вимірами, рівень капіталізації страхових компаній;
2. Нестабільність фінансового стану значної кількості страхових компаній;
3. Відсутність у вітчизняних страхових компаній дієвої політики та ефективного корпоративного управління;
4. Відсутність стратегії розвитку страхового ринку та повернення довіри громадян;
5. Відсутність, за світовими вимірами, достатніх фондів страхових ресурсів;
6. Відсутність рішення на державному рівні про обов'язкове розміщення страхових ресурсів в державні цінні папери;
7. Фактичне існування значної кількості коптивних страхових компаній;
8. Недосконалість процедур банкрутства страхових компаній;
9. Неефективність і високі витрати страхових компаній на ведення справ.

Такий стан страхування зумовлений неправильним вибором стратегії діяльності страхових компаній. Йдучи шляхом найбільшої прибутковості страхові компанії забувають про головне, а саме, за страхувальника. Ризики, які страхуються в страхових компаніях, часто густо, залишаються ризиками страхувальників, оскільки час розгляду справ по відшкодуванню збитків за ризиками, які настали, страхові компанії розглядають роками і цим самим віддаляють страхувальників і, навпаки, легалізувавши «договірне страхування», коли застраховані страховими компаніями ризики, за зговором зі страхувальником страхові випадки, по яких ніколи не наступають, тобто страхування навпаки, а «договірні кошти» перерозподіляються. Який же вихід з ситуації. В умовах спаду виробництва, росту безробіття, страхові компанії мають взяти значну частину тягару по соціальному захисту населення на себе, розробити правила та передбачити механізм захисту соціально-вразливих верств населення. В цих умовах страхові компанії повинні розробити та затвердити страхові тарифи практично безприбуткові, проводячи масову роз'яснювальну роботу серед населення в сім'ях, в трудових колективах. Важливий розвиток в даних умовах повинно забезпечувати страхування життя, здоров'я, медичне страхування, пенсійне страхування та страхування майна населення, а також страхування від нещасних випадків воїнів АТО при виконанні ними військових обов'язків. Страхові компанії повинні об'єднуватись як волонтери для надання допомоги воїнам АТО і це

буде найяскравіший приклад турботи про населення України. Страхові компанії не розвивають так звані, соціальні види страхування і це шлях до регулювання.

Другою важливою проблемою діяльності страхових компаній є проблема формування та розміщення страхових резервів. В умовах фінансової нестабільності важливо страховим компаніям розміщувати страхові резерви, забезпечуючи їх прибутковість і стабільність. На мій погляд, це також питання до регулятора, його ініціативи. Потрібно ініціювати зміни до нормативних документів, в яких передбачити вимоги, де частину своїх страхових резервів вони повинні розміщувати в державні цінні папери. Це дасть гарантії їх збереження та додаткові фінансові ресурси, які постійно вишукує Уряд України. Станом на 01.01.2015 року страхові резерви компаній склали 15,8 млрд.грн., при реалізації їх в цінні папери хоча б 50% ,це дало б бюджету інвестиційні ресурси в сумі майже 8 млрд.грн.

Важливе значення повинно бути приділено визначенню платоспроможності страхових компаній. Діючий порядок передбачає його визначення по факту, тобто по факту звітності, а потрібно механізми, які визначають прогноз платоспроможності, і досвід Європейських країн з цього питання є, його потрібно реалізувати в Україні.

Ефективність перестраховування в Україні досить низька і це пов'язане, в першу чергу, з фінансовим забезпеченням страхових компаній, а саме головне, з добросовісністю її діяльності. І це досягається шляхом капіталізації фінансових ресурсів компаній. Для цього необхідно підняти розмір статутного фонду до рівня банків, зменшивши суттєво кількість компаній. В той же час потрібно здійснювати заходи по створенню муніципальних страхових компаній, що стане значною допомогою в створенні матеріально-технічного стану місцевого самоврядування.

Серйозних змін та нових підходів потребує система контролю за діяльністю страхових організацій, яка повинна складатися з регулювання страхової діяльності та страховим наглядом.

Регулювання страхової діяльності в Україні слід розглядати з точки зору регулювання діяльності страхових організацій як важливих елементів соціально-економічного розвитку держави, а по-друге, як механізму надання страхових гарантій соціального захисту населення.

Під регулюванням страхової діяльності слід розуміти:

- проведення уповноваженим органом обґрунтованої страхової політики, пов'язаної з ефективною діяльністю страхових компаній, що виступають дієвим механізмом (інструментом) макроекономічних цілей держави;
- формування єдиних підходів до функціонування страхових організацій, їх міжнародних та національних угруповань, забезпеченням конкурентоздатності як окремих страхових організацій так національного страхового ринку;
- створення Єдиної системи специфічних правил поведінки страхових організацій у

відповідних умовах розробки й реалізації документів, що мають на меті збільшення активності страхових операцій та відповідальності страхових організацій за виконання своїх зобов'язань.

Страховий нагляд повинен здійснюватись при аналізі внутрішніх та зовнішніх чинниках уразливості страхового ринку і спрямовані на запобігання деструктивним тенденціям з страхування в цілому, і окремих страхових організацій окремо, та створення ефективних умов для розвитку страхування.

Крім цього, страховий нагляд повинен забезпечити жорсткий контроль за дотриманням чинного законодавства і підзаконних актів, забезпечити виконання обов'язкових нормативів, стандартів, правил і принципів недопущення відмивання коштів в т.ч. отриманих злочинним шляхом, та вжиття до порушників ефективних санкцій.

Організації методології страхового регулювання й нагляду в Україні притаманні численні проблеми нормативно-правового, інституційного, інформаційно-аналітичного, кадрового характеру. Основна проблема страхового регулювання, це численні порушення страхового законодавства, в зв'язку з чим в Україні існує маса неефективно діючих страхових організацій, і це наносить серйозну шкоду розвитку страхування в Україні.

Враховуючи зазначене, а також забезпечення необхідності виконання умов, передбачених в договорі про асоційоване членство України в ЄС, на мій погляд, реформування системи страхування повинно здійснюватись на умовах:

- відновлення довіри страхувальників;
- підвищення ролі капіталізації страхових компаній та фінансової відповідальності;
- вдосконалення системи обов'язкових коригувань, завдяки їй врахування реальних ризиків в страхуванні;
- формування системи пільгового страхування;
- розвиток конкурентних засад серед страхових компаній;

- перереєстрація всіх компаній та виведення з числа засновників прямих чи опосередкованих акціонерів з російським капіталом. Зобов'язати страхові компанії перереєструватись у товариства з повною відповідальністю;

- запобігання використанню страхових компаній у недобросовісній конкуренції та посилення відповідальності засновників страхових компаній. Добровільне поглиблення спеціалізації страхових компаній;

- вдосконалення контролю за страховою діяльністю, особливо за діяльність перестраховувальних організацій;

- посилення відповідальності органу контролю за діяльністю страхових організацій.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони" // Відомості Верховної Ради, 2014, № 40, ст.2021;

2. Економічна складова угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління [електронний ресурс] – Режим доступу: // http://www.ier.com.ua/files/Projects/2013/EU_Ukraine/Economic_red.pdf.

3. Юрій Сиротюк: "Євроінтеграція — це передусім питання цивілізаційного вибору" // Голос України. - 2013. - № 128. - 13 лип. - С. 3.

4. Кучерява О. Євроінтеграція залежить насамперед від нас самих // Голос України. - 2013. - № 111. - 15 черв. - С. 3.

5. Міфи про Угоду про асоціацію – аналіз фактів [електронний ресурс] – Режим доступу: // http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/myths_aa_uk.pdf;

6. Брюке Ф. Форми регіоналізації в Європі / Ф. Брюке // Організація регіональної та місцевої влади: досвід держав-членів Європейського Союзу. – К.: Укр. консалтинг. група, 2005. - 128 с.

КУДРЯВЦЕВ

В'ячеслав Михайлович
slavkudr@mail.ru

УДК 338.45

КУДРЯВЦЕВА

Оксана Володимирівна
Ksenia_Lok@mail.ruСТАДІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
ОСНОВНІ ДЕРЖАВНІ ЗАХОДИ З
РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИSTAGES OF INVESTMENT SECTORS BASIC
NATIONAL ECONOMY AND STATE
MEASURES FOR INVESTMENT SAFETY
REGULATIONSкандидат економічних наук,
доцент, Харківський національний
автомобільно-дорожній університеткандидат економічних
наук, доцент, Харківський
національний автомобільно-
дорожній університет

В даній роботі було здійснено сегментацію галузей національної економіки за стадіями інвестиційного розвитку. Було виявлено основні істотні загрози інвестиційній безпеці в кожній з них та запропоновано основні державні заходи щодо регулювання даної безпеки.

В данной работе было осуществлено сегментацию отраслей экономики по стадиям инвестиционного развития. Были выявлены основные существенные угрозы инвестиционной безопасности в каждой из них и предложены основные государственные мероприятия по регулированию данной безопасности.

This paper was carried segmentation national economy by investment stages of development. The major threats substantial investment safety are identified in each of them and the major government measures for the regulation of safety are proposed.

Ключові слова: економічна безпека, інвестиційна безпека, галузь, сегментація

Ключевые слова: экономическая безопасность, инвестиционная безопасность, отрасль, сегментация

Keywords: economic safety, investment safety, industry, segmentation

ВСТУП

Для забезпечення перспективної інвестиційної безпеки потрібно перегляд ролі інвестиційної діяльності в державній політиці. У стратегічному аспекті регульовані інвестиційні відносини виступають ключовою ланкою, визначальним вирішення всього комплексу проблем розвитку країни та модернізації економіки і насамперед досягнення сталого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва на внутрішньому та світовому ринках, тобто, по суті, забезпечення всіх параметрів економічної та інвестиційної безпеки країни.

Зазначені проблеми у розвитку вітчизняної економіки знайшли своє відображення у працях науковців: О.І. Барановського, О.С. Власюка, В.О. Василенко, В.М. Гейця, В.П. Горбуліна, В.І. Мунтіяна, С.І. Пирожкова, Я.А. Жаліло, В.І. Кириленко та ін. [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7].

МЕТА РОБОТИ

Метою роботи є здійснення сегментації галузей національної економіки за стадіями інвестиційного розвитку та запропонування основних державних заходів щодо регулювання їх інвестиційної безпеки.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet.

Для досягнення поставленої мети у роботі були використані такі загальнонаукові і спеціальні методи і прийоми дослідження: теоретичного узагальнення – для дослідження теоретичних засад та інструментарію інвестиційної безпеки; абстрактно-логічний – для теоретичного узагальнення і формулювання висновків.

РЕЗУЛЬТАТИ

Для забезпечення перспективної інвестиційної безпеки потрібно перегляд ролі інвестиційної діяльності в державній політиці. У стратегічному аспекті регульовані інвестиційні відносини виступають ключовою ланкою, визначальним вирішення всього комплексу проблем розвитку країни та модернізації економіки і насамперед досягнення сталого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва на внутрішньому та світовому ринках, тобто, по суті, забезпечення всіх параметрів економічної та інвестиційної безпеки країни.

Систематизуємо дані про стан і, відповідно, можливості забезпечення інвестиційної безпеки в Україні. Кожне підприємство, регіон, галузь і національна економіка в цілому в процесі свого функціонування проходять кілька інвестиційних стадій, кожна з яких визначає цілі, завдання та спосіб функціонування. Інвестиційна безпека як невід'ємна частина економічної безпеки в кожному періоді функціонування об'єкта відрізняється пріоритетними

суб'єктами, погрозами і, відповідно показниками досягнення і забезпечення. Поклавши в основу складові інвестиційної діяльності: зовнішнє оточення, економічний стан, джерела інвестицій, характер інвестування та результат інвестиційної діяльності – спробуємо систематизувати параметри забезпечення інвестиційної безпеки, для чого розіб'ємо всі галузі української економіки на кілька груп.

Запропонована методика дозволяє проводити комплексну оцінку інвестиційної безпеки окремого сегменту економічної системи. Вона включає якісну оцінку інвестиційного стану об'єкта. Якісний аналіз дає можливість визначити загрози, зумовлені як внутрішніми характеристиками об'єкта, так і дією зовнішнього середовища, і здійснюється на основі оцінки впливу внутрішніх та зовнішніх чинників, шляхом поелементної оцінки їх впливу на

функціонування і розвиток об'єкта. Такий підхід дозволить оцінити стан інвестиційної безпеки української економіки найбільш повно, крім того, стає можливим сформувати основні напрями забезпечення інвестиційної безпеки не абстрактно, а для кожної групи (табл. 1).

1. Локальна стадія. Передбачає підвищення ефективності за рахунок нарощування темпів використання наявних фондів. В даному випадку основна маса інвестицій спрямовується в оборотні кошти, запаси, нарощування завантаження наявних фондів, підвищення ефективності їх функціонування. Головний наголос робиться на власні джерела інвестування. Інвестиційний цикл досить нетривалий, зв'язки між суб'єктами інвестиційної безпеки, як правило, прямі. Результат – фіксація прибутку.

Таблиця 1

Сегментація галузей національної економіки за стадіями інвестиційного розвитку та основні державні заходи з регулювання інвестиційної безпеки

Стадії інвестиційного розвитку	Істотні загрози інвестиційної безпеки	Основні державні заходи з регулювання інвестиційної безпеки
Локальна	– недостатній обсяг власних засобів для ефективної інвестиційної діяльності; – відсутність можливостей для диверсифікації джерел інвестицій; – короткий інвестиційний цикл; – низька рентабельність продукції; – низька продуктивність праці	– пільгове кредитування підприємств з довгостроковою стратегією розвитку; – централізований пошук варіантів підвищення рентабельності та продуктивності праці (перепідготовка кадрів, переорієнтація діяльності, стимулювання збуту); – митне та податкове сприяння при узгодженні інвестиційної програми
Лімітна	– недостатній обсяг власних засобів для ефективної інвестиційної діяльності; – «точковий» характер вкладень; – відсутність можливостей для диверсифікації джерел інвестицій; – закріплення «наздоганяючого» варіанта конкурентної боротьби	– пільгове кредитування підприємств з довгостроковою стратегією розвитку; – кредитні компенсації за рахунок зниження податків, відстрочок, прямих виплат; – професійна допомога у розробці інвестиційної стратегії та пошуку інвесторів; – передача технологій і факторів виробництва з відстрочкою платежу, митними пільгами
Промислова	– низький рівень впровадження результатів НДДКР в інвестиційні процеси; – орієнтація виключно на прибутковість проектів; – відсутність комплексного підходу до підготовки кадрів і управління; – відсутність довгострокової програми розвитку; – швидке, недостатньо ефективне освоєння ресурсів	– формування механізмів ефективного державного і, перш за все, громадського контролю за результатами інвестиційної діяльності (екологічної, соціальної, етичної та ін. складовими); – формування федеральних і регіональних середньострокових планів економічного розвитку, їх доступність для економічних суб'єктів; – податкова політика, стимулююча впровадження результатів НДДКР і якісний розвиток виробництва
Ефективна	– порівняно низькі темпи зростання випуску продукції і прибутковості; – виключно довгострокові (по періоду окупності) інвестиційні програми; – численні екологічні та соціальні «обтяження» інвесторів; – висока вартість реалізації проектів.	– заходи щодо компенсації додаткових витрат на екологію і соціалізацію: податкові (пільги, відстрочки, канікули); митні (мінімізація платежів і заохочення ввезення безпечних технологій); адміністративно-дипломатичні (підтримка компанії та продукту на світовому ринку)

2. Інвестиційно-дефіцитна (лімітна) стадія. Інвестиції носять вузькоцільовий характер, кожне підприємство спирається, насамперед, на власні кошти, так як державні та регіональні влади не мають комплексної інвестиційної програми розвитку та підтримки тих чи інших інвестиційних процесів, або дані програми не працюють. В таких умовах залучення коштів з боку або занадто витратно, або неможливо. Дана стадія характеризується високим ступенем ризиків, слабким інвестиційним потенціалом об'єктів і малою ефективністю інвестицій.

3. Промислова стадія. Передбачає наявність вільних інвестиційних ресурсів і досить високу рентабельність виробництва, всебічну підтримку будь-яких інвестиційних процесів з боку держави і фінансових інститутів, наявність серйозної можливості юридичного сприяння у вигляді пільг, гарантій і т.п. Тут головною проблемою стає інноваційна спрямованість розвитку.

На даній стадії засвоюється максимальна кількість інвестиційних ресурсів, але при цьому нівелюється екологічний, політичний, соціальний фактори, що може стати реальною проблемою інвестиційної та економічної безпеки в майбутньому.

4. Збалансована (ефективна) стадія. Заснована на комплексній інвестиційній програмі держави, що має на увазі переозброєння виробництва на основі високих технологій, що носить масштабний характер. Інвестиційна діяльність носить відносно контрольований державою характер. Тут доступний широкий набір джерел забезпечення інвестиційного процесу, вирішення не тільки економічних, а й соціальних, екологічних, політичних завдань без економічного збитку.

Цей поділ на групи є відносним і не може повною мірою відобразити конкретну ситуацію, але при цьому дозволяє розставити пріоритети цілей, визначити завдання, сформулювати механізми і вірно вибрати прийоми і способи регулювання інвестиційної безпеки як на рівні національної економіки, так і галузей і регіонів. Жодна з перерахованих стадій не гарантує високого рівня інвестиційної безпеки, стабільного економічного зростання та економічної безпеки, а говорить лише про можливості того чи іншого об'єкта щодо їх забезпечення на конкретний момент часу.

В українській економіці в лімітній стадії інвестиційного розвитку перебувають сільське господарство, значна частина легкої промисловості, машинобудування та виробництва будівельних матеріалів. Зростання виробництва продукції даних галузей не супроводжувався введенням в дію нових виробничих потужностей і розширенням робочих місць. У всіх наведених галузях вибуття перевершує введення, що спричиняє скорочення виробничих фондів. Рентабельність виробництва нижче середньої, що перешкоджає залученню власних джерел фінансування інвестицій. Подібна ситуація і в більшій частині обробної промисловості, нафтохімічної та хімічної промисловості. Слід зазначити, що машинобудування та виробництво будівельних матеріалів є, з точки зору інвестиційної

безпеки, стратегічними галузями, забезпечують фундамент інвестиційної безпеки інших галузей.

Переважна більшість галузей української економіки знаходяться в лімітній стадії інвестиційного розвитку. Це галузі, які подолали щабель локального розвитку, мають достатній рівень рентабельності і потенційно прибуткові, проте ще не викликають довіри зовнішніх стратегічних (довгострокових) інвесторів і не володіють необхідним рівнем власних ресурсів для повноцінної самостійної інвестиційної діяльності. До даної групи можна віднести чорну металургію, лісову, деревообробну, целюлозно-паперову промисловість, будівельну та транспортну галузі, а також електроенергетику.

Принципова відмінність промислового етапу формування від лімітного – можливість розвитку за рахунок довгострокових вкладень – найбільш чітко простежується при зіставленні показників введення і вибуття основних засобів у різних секторах. Так, в електроенергетиці обсяг вибуття один з найнижчих, як і показник введення нових основних засобів. Вважається, що шанси на перехід в більш високу інвестиційну стадію, без державного втручання у даній галузі вкрай малі.

Форми і масштаби інвестиційної діяльності залежать, насамперед, від готовності і можливості кожного підприємства. Тому одне із завдань забезпечення інвестиційної безпеки – формування цивілізованого, грамотного підприємництва, кадрового апарату, який здатний ефективно функціонувати в ринкових умовах. Причому дані процеси повинні носити масовий характер. В умовах локальних і лімітних етапів розвитку на перший план виходить завдання розвитку малого підприємництва, насамперед інноваційного типу. Причому заходи можуть носити як прямий (пільгове кредитування, оподаткування, протекціонізм), так і непрямий (зменшення бюрократичних бар'єрів, загальне дерегулювання, орієнтація на самостійний бізнес) характер. Чимале значення має податкове регулювання. Новий Податковий кодекс вніс деякий дисбаланс в інвестиційні процеси української економіки і формує стимул до завищення витрат і заниження прибутку, що скорочує інвестиційний потенціал, залишаючи для розвитку лише амортизаційний фонд.

ВИСНОВКИ

Резюмуючи, особливості інвестиційної безпеки економіки України можна охарактеризувати наступним чином. Сучасний розвиток українського національного господарства останнього десятиліття свідчить про подолання системної кризи та формуванні основних елементів нової моделі економічного розвитку. Стабільність основних макроекономічних показників відображає особливості даної моделі в інвестиційній сфері:

1. Група галузей, здатних до самостійного розвитку і вдосконаленню, є: транспорт, зв'язок, харчова і лісова промисловість, електроенергетика і металургія. Однак зберігається високий рівень зносу

основних фондів, основним джерелом інвестицій є власні кошти.

2. Високий ступінь концентрації і централізації капіталу, наслідком якої є негнучка цінова політика в більшості сегментів ринку, що формує орієнтацію на високу норму прибутку і максимізацію всіх видів рент від володіння капітальними благами. Подібна спрямованість підприємницьких зусиль є суттєвою загрозою розвитку економічної системи, знижуючи ефективність антиінфляційних заходів держави і загострюючи соціальні та регіональні диспропорції розвитку.

3. Основними джерелами інвестиційної діяльності є власні кошти або державні вкладення. Зовнішні джерела сприймаються як крайній захід і обмежуються кредитною формою, більша їх частина йде на рефінансування поточної діяльності.

4. Низький рівень прямих іноземних інвестицій в реальному секторі економіки. Іноземні компанії воліють створювати власні підрозділи або видавати кредити, що в умовах високої прибутковості та інфляції в Україні вкрай вигідно, замість партнерських або підрядних інвестиційних відносин. Такий сценарій призводить не до ввезення, а до вивозу капіталу з країни. Крім того, іноземний

капітал також концентрується в експортно-орієнтованих галузях, закріплюючи деформацію української економіки.

Список використаних джерел

1. Жаліло Я.А. До формування категоріального апарату науки про економічну безпеку / Жаліло Я.А. // Стратегічна панорама. – 2004. – №3. – С. 97-105.
2. Барановський О.І. Фінансова безпека / О.І. Барановський. – К.: Фенікс, 1999. – 338 с.
3. Губський Б.В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення / Б.В. Губський. – К.: ДП «Укрархбудінформ», 2001. – 121 с.
4. Моделювання економічної безпеки : держава, регіон, підприємство: Моногр. / За ред. В.М. Гейця. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.
5. Мунтіян В.І. Економічна безпека України: Моногр. / Мунтіян В.І. – К., КВІЦ, – 1999, – 464 с.
6. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: Моногр. / В.І. Кириленко. – К.: КНЕУ, 2005. – 232 с.
7. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент / Бланк И.А. – К.: МП «ИТЕМ» ЛТД, 1995. – 448 с.